

mm

x-rite

EL MIRALL

Núm. 157

3,01 EUR

Entrevistes

*Miquela Lladó,
música nostra
de luxe*

*Roser Vives,
nedadora
compromesa*

...

Visions

*Punts cardinals
del gonellisme*

...

Art

*El cartell,
la mirada
més directa*

...

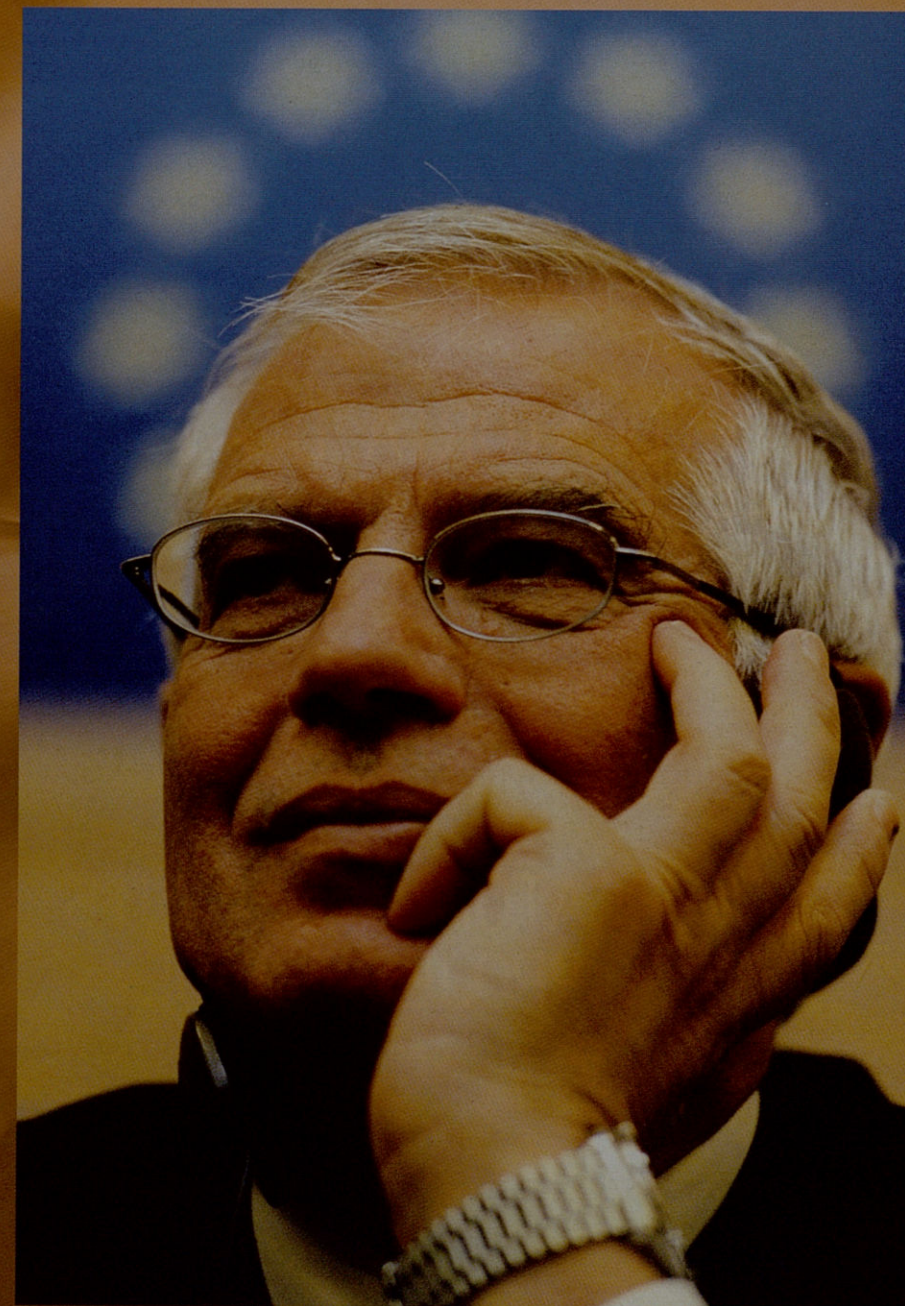
Literatura

Una llibrada

...

Cinefàgia

*Les Balears
veuen cine,
però no van
al cine*

Dossier

Ens gira Europa el cap?

2005 PROJECTES

DEL 31 DE GENER AL 2 DE MARÇ

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES
SOLIDARIS

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES
D'ARTS ESCÈNIQUES

CONVOCATÒRIA D'AJUTS
PER A PROJECTES DE
CONSERVACIÓ DE
LA BIODIVERSITAT

Fundació
"SA NOSTRA"

Per a més informació: Tel: 971 70 74 21 www.sanostra.es

EL MIRALL

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació
Edifici Guillem Cifre
de Colònia

EL MIRALL

Donat: *En gira Europa el cap?*

EDITORIAL

UNA CONSTITUCIÓ POC ENGRESCADORA

4

DOSSIER

ENS GIRA EUROPA LA CARA?

5

VISIONS

SEBASTIÀ MORANTA. ELS PUNTS CARDINALS DEL DIFERENCIALISME
LINGÜÍSTIC BALEAR

20

ENTREVISTA

RAFEL M. CREUS. MIQUELINA LLADÓ, UN VENTALL OBTERT

24

MISCEL·LÀNIA

JAUME LLADÓ.

33

NOTES LITERÀRIES

LLORENÇ VICH SANCHO. BERNAT OLIVER, LA MAR DE POESIA

34

ENTREVISTA

PERE MARÍ. ROSER VIVES: «ELS LIMITS SÓN ELS DE LA TEVA AMBICIÓ»

36

ITINERARIS

GASPAR VALERO. LA CANALETA DE MASSANELLA

40

LLIBRES

BIEL MESQUIDA. DE COM OBRIR LLIBRES AMB LES DENTS I ALTRES PLAERS

48

CINEFÀGIA

MATÍAS VALLÉS. LES BALEARS VEUEN CINE, PERÒ NO VAN AL CINE

50

ART

CRISTINA ROS. EL CARTELL: LA MIRADA MÉS DIRECTA DE L'ART

52

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
Gener-febrer de 2005 · Núm. 157

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:
Associació EL MIRALL
C/ de la Impremta, 1, pral. 2a
07001 Palma

Adreça electrònica:
<http://www.ocbweb.org>
wmaster@ocbweb.org

President:
Jaume Lladó

Director:
Josep Melià

Cap de redacció:
Carles Canals

Consell editorial:
Sebastià Frau
Jaume Lladó
Josep Melià
Carles Canals

Publicitat:
Santi Adrover

Producció, administració
i publicitat:

Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:
Omnium Cultural
C/ de la Montcada, 20
(Palau Dalmases)
08003 Barcelona

Delegació a València:
Acció Cultural del País Valencià
C/ de Moratín, 15
46001 València

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió
dels seus autors

Fotografia de coberta
Josep Borrell,
president del Parlament Europeu
(Arxiu del Parlament Europeu)

Disseny
Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició
Ecogràfic

Impressió
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal
PM 10-1987

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5106900667

Una Constitució poc engrescadora

Editorial

Una de les crítiques que amb més raó es pot fer al procés de construcció europea és que cada vegada és un procés més construït des de dalt cap a baix, quan la lògica indica que hauria d'haver estat a la inversa. Són molt pocs els qui negaran que la Unió Europea ha estat un gran invent. L'Europa unida ha permès més de cinquanta anys de prosperitat i de pau al vell continent. La primera funció que ha tingut aquesta unió ha estat un èxit: s'han acabat els enfrontaments i les guerres fraticides entre europeus.

Aconseguit aquest primer objectiu de pau, òbviament Europa no es pot quedar aturada. I és obvi que no ha quedat aturada. La convergència i la col·laboració econòmica són un fet incontrovertible. L'euro, el Banc Central Europeu encarregat de fixar els tipus d'interès i la lliure circulació de persones i mercaderies són conquestes positives i irrenunciabls.

Tot això és cert, i cal dir-ho per no desenfocar el debat sobre l'anomenada Constitució europea. Perquè una cosa prèvia hauria de quedar molt clara, i la prèvia és que aquests guanys aconseguits no es troben en perill si la Constitució que alguns estats sotmeten a referèndum no obté el vot favorable dels europeus. Plantejar la consulta sobre la Constitució europea com una possible marxa enrere en les passes fetes és fals i hipòcrita.

El debat de fons que hi ha darrere la Constitució europea és si el camí de la construcció europea ha de reforçar el perfil polític de les institucions europees, cosa que significa una pèrdua de protagonisme dels estats, o si s'ha de mantenir l'actual *status quo* de preponderància dels estats, intentant legitimar —amb més força atès el fracàs de participació de les eleccions al Parlament Europeu— aquest estat de coses.

El debat s'ha de plantejar posant en un plat de la balança quines passes positives s'aconsegueixen amb aquest nou tractat i posant a l'altre part de la balança quines passes negatives es fan i quines passes en fals es fan. I la realitat és que el balanç d'aquest exercici és més aviat pobre. De passes positives, poques, perquè l'anomenada Constitució no és més que un text refós d'anteriors tractats i declaracions que si la Constitució no s'aprova continuaran vigents i plenament aplicables. De passes negatives, també ben poques, precisament per aquest caràcter refós. És aquesta manca de passes endavant i passes enrere el que provoca que el centre de la discussió l'ocupin les passes en fals, o més que passes en fals les passes que es desaprofita per fer. A escala continental es desaprofita per fer una aposta decidida per una política exterior comuna, per una política de defensa unida, per situar la sostenibilitat i el medi ambient com les grans banderes d'Europa. Al nostre país es desaprofita per encarar temes de la màxima importància per als nostres interessos econòmics i nacionals; ni es reconeix la insularitat; ni es protegeix i s'oficialitza la nostra llengua, un idioma amb més parlants que alguns dels idiomes oficials a Brussel·les; ni es garanteix un paper de més alt nivell a les nacionalitats i a les regions amb competències legislatives.

De tot plegat no podem concloure més que una dada. I aquesta dada és que essent la construcció europea un projecte reeixit i engrescador en els seus inicis, ara vivim un temps de desorientació, en què, en lloc de tenir la impressió que Europa és el lideratge, tenim la impressió que Europa es va quedant sense gas i que això es vol dissimular amb gesticulacions i focs d'encenalls com una Constitució que no ofereix prou ambició i prou novetats de progrés per mobilitzar l'electorat. En comptes de cercar el sí apel·lant a l'europeisme de les persones, s'hauria de cercar el sí apel·lant a aquesta ambició i novetat que notam a faltar, malauradament.

Ens gira Europa la cara? ▶

ANO JA JAH KYLLÄ OUI NAI

Solidarita ■ Freedom

Egalité ■ Eväryeici

Transport ■ Politică

Kultūra ■ Prac

Justizielle Rechte

ÚSTAVA PRO EVROPU EN FORFATNING FOR EUROPA EINE VERFASSUNG FÜR EUROPA ZYNTATMA THE EYPOHZE A CONSTITUTION FOR EUROPE UNA CONSTITUCION PARA EUROPA KONSTITUCJA EUROPAI KONSTITUCJA EUROPAI KOSTITUZZJONI GHALL-EWROPA EEN GRONDWET VOOR EUROPA UNA CONSTITUCIUN DLA E

PÓHISEADUS EUROOPA JAOKS EUROOPALLE PERUSTUSLAKI UNE CONSTITUTION POUR L'EUROPE USTAVA ZA EVROPAI ALKOTMÁNY UMA CONSTITUIÇÃO PARA A EU USTAVA PRE EURÓPU USTAVA ZA EVROPA EN KONSTITUTION FOR EUROPE

Not in my name

DR. P. H. PHOTOGRAPHIC, Parliament Europeu.

592

593

94

428

El català, llengua d'Europa?

NANDO ZANOIGUERA

El compromís de la Presidència Luxemburguesa de la Unió Europea de negociar a l'alça un estatus per al català provoca esperances però també temors entre les nacions del mapa comunitari.

El passat 13 de desembre, el ministre espanyol d'Afers Estrangers, Miguel Ángel Moratinos, va presentar a Brussel·les el memoràndum que reclama l'oficialitat del català, el basc i el gallec a la Unió Europea. El text proposa que es modifiqui el Reglament lingüístic del territori comunitari, que, curiosament, és el primer que va aprovar l'Europa dels Sis, a l'inici de l'aventura europea, l'any 1958. Però la petició del govern de Rodríguez Zapatero no equipara el català a les 20 llengües oficials que hi ha ara a la Unió, sinó que demana una oficialitat *ad hoc*, un vestit a mida que li atorga un nivell d'ús

inferior en relació amb el castellà. Per exemple, si s'arriba a complir la petició espanyola, els diputats del Parlament Europeu podran parlar en català als plenaris, seran interpretats a la resta de llengües i les paraules constaran en el *Diari de Sessions*, però les intervencions s'hauran de facilitar prèviament als serveis de traducció, i el cost econòmic l'assumirà el Govern espanyol i no Brussel·les. El memoràndum també obre la porta a fer servir el català, el gallec i el basc al Comitè de les Regions, en alguns consells de ministres, que es tradueixi la legislació aprovada conjuntament per l'Eurocambra i els estats membres (l'anomenada *codecisió*), i que puguin ser llengües de comunicació entre el ciutadà i les institucions comunitàries.

El català i la Constitució europea

Segons el Govern espanyol, la presentació del memoràndum ha estat possible gràcies a la Constitució europea, quan reflecteix que «la Unió respectarà la riquesa de la seva diversitat cultural i lingüística» (article I-3). De fet, el debat sobre el català no ha estat aliè a la campanya del referèndum del 20 de febrer i sobre si el futur tractat protegirà a bastament les llengües minoritàries. El cas és que el mes de desembre va quedar clar que les negociacions sobre el memoràndum començarien després de la consulta popular espanyola, és a dir, ja sense la pressió que els ciutadans puguin vetar una solució mal negociada. La reforma del Reglament

Jean-Claude Juncker, president de torn de la Unió Europea.

lingüístic que demana Espanya s'haurà d'aprovar per la unanimitat dels 25 estats membres.

L'actual Presidència luxemburgesa, que haurà de dirigir i arbitrar les converses, s'ha compromès a intentar que s'aprovi el memoràndum durant el seu semestre de mandat, és a dir, abans de l'1 de juliol. «Farem tot el possible per aconseguir que els nostres socis en el si d'Europa acceptin la idea que l'estatut de la llengua catalana ha de corregir-se a l'alça», deia el primer ministre de Luxemburg i president de torn de la Unió Europea, Jean Claude Juncker.

Malgrat l'optimisme, Juncker advertia que un obstacle és que els estats membres acaben de descobrir ara la situació lingüística de l'Estat espanyol: «No em puc comprometre sobre el resultat final d'aquest exercici perquè es tractarà de prendre també en consideració les sensibilitats dels altres països sobre un pla intern.»

El Regne Unit: el final del compte enrere

L'1 de juliol prendrà possessió del seu torn semestral la Presidència britànica. Si llavors no s'ha modificat el Reglament lingüístic, serà difícil que Londres mostri la mateixa sensibilitat per conduir les negociacions que la compromesa per Luxemburg. Un reconeixement a les «llengües regionals» pot encetar fronts a Gal·les i a Escòcia. «En aquests moments, la posició del Regne Unit és que no donaran suport a un estatut oficial», assenyalava a EL MIRALL

l'eurodiputada del Plaid Cymru (partit gal·lès) Jill Evans, «per això és tan important per a nosaltres a Gal·les observar i seguir molt de prop allò que el govern espanyol està fent, i donar-li suport», i

afegeix, «si el català, el basc i el gallec aconsegueixen l'estatus oficial [...] serà més dur per al Govern del Regne Unit discutir una petició perquè el gal·lès tenguí el mateix estatut.»

La possibilitat que el català sigui oficial a la Unió Europea és vista com una amenaça interna també a França i a Letònia. El ferri centralisme francès tem que es despertin minories lingüístiques com ara la bretona, l'alsaciana, l'occitana o també la catalana i la

La reforma del reglament lingüístic ha de ser aprovada per unanimitat

basca, en un estat que no les reconeix. No obstant això, el sentit de vot del seu govern cap al memoràndum no està decidit: «França l'estudiarà des d'una òptica constructiva per prendre

una decisió que estigui en equilibri amb la Unió Europea», va declarar a Barcelona fa poques setmanes la ministra d'Afers Europeus, Claudie Haigneré. El partit de govern de Letònia, el Tautas Partija (TP, democratacristians), qualifica de «perillós per a la cultura letona» que llengües que no són oficials a tot un estat membre ho puguin ser a la Unió Europea. La migració russa arribada al país en l'època soviètica reclama el reconeixement del rus com a llengua oficial a l'Estat bàltic, «i Moscou està pressionant» perquè així sigui, apunta l'eurodiputat del TP letó Rihards Pīks. «Abans de la Segona Guerra Mundial», indica Pīks a EL MIRALL, «a Letònia hi havia una població russa del 8 per cent, i l'any 1991, quan va tornar a ser independent, n'hi havia un 37 per cent.» «Darrere la nostra cultura hi ha 140 milions de parlants russos», i conclou, «no puc reconèixer, no puc acceptar introduir la llengua russa com a llengua oficial de la Unió Europea.»

El català com a mirall

Però altres comunitats europees veuen l'oportunitat d'encabir-hi les seves reivindicacions si el memoràndum s'acaba aprovant. L'eurodiputada Jill Evans diu que al seu partit, el Plaid Cymru, «volem que el gal·lès sigui també reconegut a la Unió Europea, perquè ja és llengua oficial a Gal·les». Igual que amb el català, la possible oficialitat del gal·lès s'ha debatut durant tot el procés per elaborar la Constitució europea, primer en el si de la Convenció, i després en el de la Conferència Intergovernamental. «És la seva pròpia llengua», reivindica Evans referint-se als gal·lesos, «i senten, òbviament, que Europa està lluny d'ells.» Un cas paral·lel però particular és el de l'irlandès, anomenat sovint gaèlic. A la República d'Irlanda és un idioma molt menys parlat

António Costa, vicepresident del Parlament Europeu.

que l'anglès, però és oficial a tot el territori. Coincidint en el temps amb la presentació del memoràndum espanyol, Dublín va demanar la plena oficialitat per a l'irlandès a la Unió Europea. Mentrestant, gaudeix d'un estatus únic que s'anomena llengua de tractat, que vol dir que tot el dret primari comunitari està traduït oficialment a aquest idioma. «Tothom reconeix que va ser un error quan Irlanda va entrar a la Unió Europea i no es va reconèixer l'irlandès com a llengua de treball», apunta a EL MIRALL l'eurodiputada d'Irlanda del Nord Bairbre de Brún, del Sinn Féin. De Brún veu amb bons ulls la proposta recollida en el memoràndum: «Crec que seria molt important que això passàs; és essencial que la Unió i les institucions europees es vegin com a realment plurals, i han de tenir en compte la llengua de

treball del poble.»

Des del partit governamental a Irlanda, el Fianna Fail, l'eurodiputat Sean O'Neachtain creu que l'aspiració del gaèlic i del català no són comparables: «La petició espanyola necessita un canvi de regulació, cosa que no és el mateix en el cas irlandès», i afegeix que considera inadequada la fórmula escollida per l'Executiu central: «Estic a favor de la petició espanyola, però crec que no s'hauria de fer d'aquesta manera; crec que s'hauria de fer, tal vegada, amb un protocol, que és una forma molt més simple, perquè la petició irlandesa pretén que l'irlandès sigui com les altres 20 llengües, però sense cap canvi de regulació.» O'Neachtain creu que aquesta diferència pot fer que les aspiracions del català, el basc i el gallec es rebutgin, i les del gaèlic no.

El Parlament Europeu i els obstacles tècnics

Si els 25 estats membres de la Unió Europea beneeixen el memoràndum que demana l'oficialitat del català, la cara més visible dels resultats seran els plens del Parlament Europeu. Podrem sentir un diputat intervenir en català sense que el president de la sessió l'interrompi i amb la garantia que les seves paraules seran traduïdes i interpretades. Però augmentar el nombre d'idiomes utilitzables a la institució és vist amb recel també per una qüestió tècnica. La diversitat lingüística costa cada any a l'Eurocambra 300 milions d'euros, gairebé una tercera part del seu pressupost global. Després de la darrera ampliació de la Unió, l'1 de maig passat, hi ha 20 llengües oficials. En un ple normal del Parlament

Europeu, a la cambra hi ha interpretació simultània a 19 idiomes, ja que Malta té molt pocs professionals disponibles i el maltès només es fa servir en determinades ocasions. Tot i això, en un dia de plenari a Estrasburg o Brussel·les, els intèrprets situats a les cabines estan preparats per fer entendre les intervencions dels diputats fent 342 combinacions.

Malgrat que el Govern espanyol ha dit que assumirà el cost tècnic i econòmic de la presència del català, el basc i el gallec, l'eurodiputat francès Jean Paul Gauzès (UMP, partit del president Jacques Chirac), creu que abans s'han de consolidar els drets de llengües ja oficials i de treball com el francès i que, segons ell, a la pràctica tenen un tracte inferior a l'anglès: «Ens podem divertir col·leccionant llengües regionals», diu Gauzès a EL MIRALL, però afegeix que «avui en dia hi ha una violació dels tractats, tots els documents que ens donen en comissió per treballar són en anglès.» El polític democristià confessa que un germà seu viu a Mallorca, a Deià, i que no està en contra del català, però creu que la introducció d'idiomes d'abast inferior a l'estatal és «completament irrealista [...], ja les llengües que no són regionals són maltractades». En posa un exemple pragmàtic: «Miri, avui en dia, pel que fa a llengües com l'estoniana o el lituà, vostè sap com se'n fa la traducció a les sessions? Primer es tradueixen a l'anglès, i tot d'una s'interpreta des de l'anglès cap a les diverses llengües. Jo li puc dir que això és incomprendible, si l'orador parla més ràpid o no és prou clar, el que acabem escoltant s'arruïna i no comprem res.» Gauzès aposta perquè la tendència sigui simplificar el nombre d'idiomes, i que només hi tinguin cabuda els més

parlats, com ara el francès, l'anglès, l'alemany o el castellà. «La multiplicació de llengües és un element que, segons la meua opinió, afavorirà sobretot la utilització de l'anglès», conclou.

Bernat Joan ha estat interromput per intervenir en català a les sessions

Canvi d'actitud?

L'elecció del català Josep Borrell com a president del Parlament Europeu va venir seguida per una campanya de l'eurodiputat d'ERC, l'eivissenc Bernat Joan, que va ser interromput diverses vegades a les sessions per intervenir en català. Fins i tot, un dels vicepresidents, el portuguès António Costa, va interrompre Joan en una ocasió perquè creia que parlava en català, quan realment feia servir l'alemany. Després d'aquest incident anecdòtic, Borrell va obrir la mà perquè els diputats facin servir la llengua que vulguin, però recordant que si no és oficial no hi haurà traducció ni constarà en acta.

En tot cas, una possible drecera seria que el català fos oficial a tot l'Estat espanyol, i no tan sols a les comunitats autònomes afectades: «Si aquestes llengües són oficials a tot Espanya, en aquest cas podrien ser reconegudes també com a oficials a la Unió Europea», diu el letó Rihards Pīks, mentre l'irlandès Sean O'Neachtain conclou: «El català és parlat per set milions de persones, i l'irlandès només per un milió i mig, però això no és un problema; la qüestió és que l'irlandès és una llengua nacional [sic] i el català no és una llengua nacional a Espanya.»

***Nando Zanoguera és corresponent de Catalunya Ràdio a Brussel·les.**

Dir no al tractat constitucional: un sí a Europa

BERNAT JOAN I MARÍ

El proper dia 20 de febrer se'ns sotmetrà a votació el tractat pel qual s'estableix una futura constitució per a Europa.

Arreu de l'Estat espanyol, i a les Illes Balears en particular, els grups majoritaris s'han decantat obertament pel sí, i, utilitzant tots els mitjans (inclosa la propaganda institucional, almenys al principi), han posat en marxa una campanya totalment monocroma. Sembla que l'únic que es pugui fer davant aquest referèndum és votar afirmativament, i que, si algú gosa optar per una opció diferent, no és prou europeu, ni prou europeista, ni mira amb vista al

futur. Alegrement, fins i tot els qui diuen defensar el nostre país, els nostres països, s'apunten al carro del que suposen que serà l'opció triomfadora. Al nostre entendre, hi ha moltes raons, i d'índole diversa, per votar no a aquest tractat constitucional.

Una qüestió formal

Com a preàmbul, podríem començar amb una raó de tipus formal: el tractat no presenta

prou qualitat democràtica. Les raons són diverses. El tractat, com el seu propi nom indica, no és una autèntica constitució, sinó un tractat entre estats (igual que el de Niça, el d'Amsterdam o el de Maastricht). Europa, per tenir realment entitat política, hauria de tenir una constitució pròpia que superàs l'estadi del tractat entre estats.

Així mateix, aquest tractat fou elaborat per una convenció, presidida per Valéry Giscard d'Estaing (vist el sant vist el miracle, que diríem per aquí), i amb una representació espanyola formada per Méndez de Vigo (PP) i Josep Borrell (PSOE). Al Principat de Catalunya es va fer una Convenció Catalana, formada per més de setanta entitats de la societat civil, que féu una vuitantena de propostes d'esmena al tractat, cap de les quals no ha estat recollida.

Des d'un punt de vista estrictament tècnic, aquest tractat és ben poc democràtic. Hauria estat ben senzill que fos una comissió del Parlament Europeu la que elaboràs la Constitució i que fos el Parlament mateix que l'aprovàs. Però per això caldria dotar aquest parlament de més contingut propi, cosa que el tractat, evidentment, no fa.

Una Europa dels estats

I quin model d'Europa ens ofereix el tractat que se'n posarà a votació? Planament i rasa, l'Europa dels estats. El tractat mateix diu que Europa es

construeix sobre els estats, que en són el motor bàsic, i els ciutadans. S'oblida aquest estadi difús, intermedi, una mena de calaix de sastre que sempre hi apareixia (des dels textos dels quals precediren la Unió, com Spinelli, Spaak, Weiss o Schumann, fins ara mateix), que és l'Europa dels pobles. Amb la referència a l'Europa dels pobles s'acceptava que hi ha comunitats humanes que no estan convenientment encaixades en cap estat, que no reconeixen com a propi l'estat dins el qual es troben o que no veuen reconeguts tots els drets que consideren com a propis.

La referència era equilibradora. Permetia que les persones que vivim a nacions sense estat ens poguéssim sentir representades per unes institucions que, a través de textos prou inconcrets com perquè tothom se'n pogués

El tractat, com el seu propi nom indica, no és una autèntica constitució

sentir part, ens incitaven a participar, també, en la construcció d'Europa. I qui es podia permetre el luxe d'abandonar els que no tenim estat si sovent hem set els més europeistes! Per a la intel·lectualitat de les Balears, com per a la de Catalunya i del País Valencià, que no es fiaven

Des de 1976

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipam per a l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)
Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

www.esrefugi.es

prou d'una Espanya unitarista construïda segons el model de Castella, Europa era una possibilitat i una esperança. I, sobretot, un projecte que sempre hem fet nostre. Aquest tractat, emperò, ens esborra del mapa. Es construeix una Europa

fàcil i senzilla, es va proposar primer un redactat absolutament incomprensible sobre el reconeixement però no oficialitat per a una sèrie de llengües, i, posteriorment, un memoràndum, portat a Brussel·les per representants del

Govern espanyol, que proposa una mena de pseudooficialitat per a les llengües

les intervencions que hi he realitzat fins ara, no hauria canviat res, perquè mai no hauria pogut parlar-hi en català. Per exemple, s'ha de comunicar la intervenció amb quinze dies d'antelació, per tal de poder contractar els serveis d'interpretació. Una autèntica bestiesa si es té en compte que més d'un terç dels intèrprets d'espanyol saben català i que el Parlament de Catalunya es va oferir, per boca del seu president, Ernest Benach, per fer la traducció en línia des del Parlament mateix.

El tractat mateix diu que Europa es construeix sobre els estats, no sobre els pobles

a mida dels estats i fins i tot els parlaments de les anomenades «regions amb capacitat legislativa» són completament bandejats. Com es podria votar a favor d'un tractat que no ens reconeix cap tipus de presència directa a Europa? Se'ns pot dir, evidentment, que el primer camp de joc per al nostre reconeixement hauria de ser Espanya, però, què ens queda, quan l'estat actua com actua?

Sobre l'oficialitat de la llengua catalana

En el seu moment, des d'Esquerra Republicana, vàrem proposar votar favorablement aquest tractat, amb totes les seues mancances, amb una sola mostra de bona voluntat per part de la convenció: fer oficial la llengua catalana, juntament amb les vint llengües que ja són oficials de la Unió.

Ni tan sols aquesta mínima prova de bona voluntat no va passar el sedàs. En comptes de posar el català entre la llista de llengües oficials, que hauria estat, en el seu moment, la cosa més

cooficials a les comunitats autònomes.

El memoràndum ha servit, a la nostra part del món, més per embolicar la troca que no per solucionar les coses. Per començar, va desencadenar una nova onada de blaverisme al País Valencià, a causa de la polèmica sorgida sobre quines versions havia de presentar Espanya de la Constitució europea: el Govern espanyol en presentava una en gallec, una en basc, una en català..., i una en valencià! I finalment se'n presentaren quatre, però dues eren exactament idèntiques, perquè els traductors del Principat optaren per fer-ne una versió occidental, és a dir, en valencià. El memoràndum no suposa, com se'ns ha volgut fer creure, l'oficialitat de la llengua. Se'n reconeix oficialment l'existència i es comença a obrir la porta perquè els ciutadans s'hi puguin adreçar als òrgans de la Unió europea. Així mateix, s'obre la possibilitat d'intervenir en català al Parlament Europeu, però amb unes condicions draconianes. Si jo les hagués hagut de seguir en

Cal que el català sigui abans oficial de l'estat espanyol?

Seguint la lògica de l'Europa dels estats, aquest tractat constitucional considera que l'oficialitat lingüística depèn dels estats. Cada estat proposa la llengua o les llengües que considera que han de ser oficials. Així, per exemple, Bèlgica en proposa tres (francès, neerlandès i alemany) i Espanya en proposa una (anomenada «espanyol», a Europa, mai «castellà»). D'acord amb aquesta manera de construir Europa, perquè el català sigui plenament oficial a la Unió Europea prèviament ho ha de ser a Espanya. Però aquest plantejament presenta dos problemes: el primer, que efectivament Europa hauria pogut transcendir aquest model i proposar l'oficialitat de totes les llengües; el segon, més difícil de tractar –per a la Unió– des d'un punt de vista jurídic és que el català i el basc (entenem que el gallec ja hi està representat pel portuguès) són les úniques llengües oficials en algun tros de la Unió

EL MIRALL

amb el suport de

Consell de Mallorca

ESTOP
ESTUDIS TOPOGRÀFICS

FOTOGRAFIA-TOPOGRAFIA-PROJECTES

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

(comunitats autònomes de l'Estat espanyol) que no són oficials de la UE. Des de la Comissió Europea i des del Consell, s'argumenta que a les comunitats autònomes d'Euskadi, Catalunya, el País Valencià i les Balears ja hi ha una altra llengua oficial que també ho és de la Unió. Què passarà, emperò, quan la part turca de Xipre ingressi a la Unió? Deixaran el turc fora de l'oficialitat?

Com que queda claríssim que això no passarà, sinó que el turc i el grec hi seran oficials en peu d'igualtat, aleshores serà l'hora de posar dalt la taula les inexhauribles contradiccions de la Unió Europea.

Excuses de mal pagador

Els representants del Govern espanyol han transmès a l'opinió

pública la idea que si el català no és oficial a Europa és perquè no agrada a altres estats que s'hi oficialitzin més llengües, que els francesos es posen nerviosos, que els grecs ho veuen amb mals ulls... Però el fet és que no hi ha hagut cap estat que hagi proposat l'oficialitat d'una o d'unes quantes llengües a qui ningú no li hagi discutit res. Malta, amb una quantitat de parlants de maltès semblant a la d'habitants de Palma, i amb dues llengües oficials (maltès i anglès), ha optat perquè el maltès sigui oficial de la Unió. Ni grecs, ni francesos ni italians hi han mostrat cap ni una objecció. Es tractava, en definitiva, d'un assumpte que depenia de la voluntat del Govern maltès.

Que el català sigui o no oficial a Europa, a hores d'ara, malauradament, depèn del Govern espanyol.

Com que som una nació sense estat, no podem superar aquesta barrera inflexible. Un motiu més, evidentment, per advocar per una Europa diferent.

Un no europeista

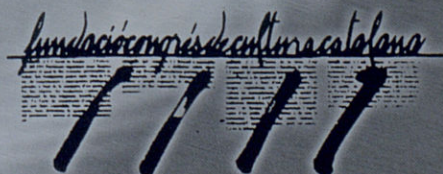
El nostre no al tractat constitucional és fonamentalment europeista: volem més Europa, una Europa més cohesionada que superi els estats, una Europa que reconegui el català com a oficial, i que es decideixi valentament per una «ampliació interior» (en feliç troballa designativa de Neil McCormick, de l'Scottish National Party) que reconegui com a països de la Unió Escòcia, Gal·les, Euskadi o els Països Catalans.

***Bernat Joan i Marié és eurodiputat d'ERC per les Illes Balears**

EL MIRALL amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

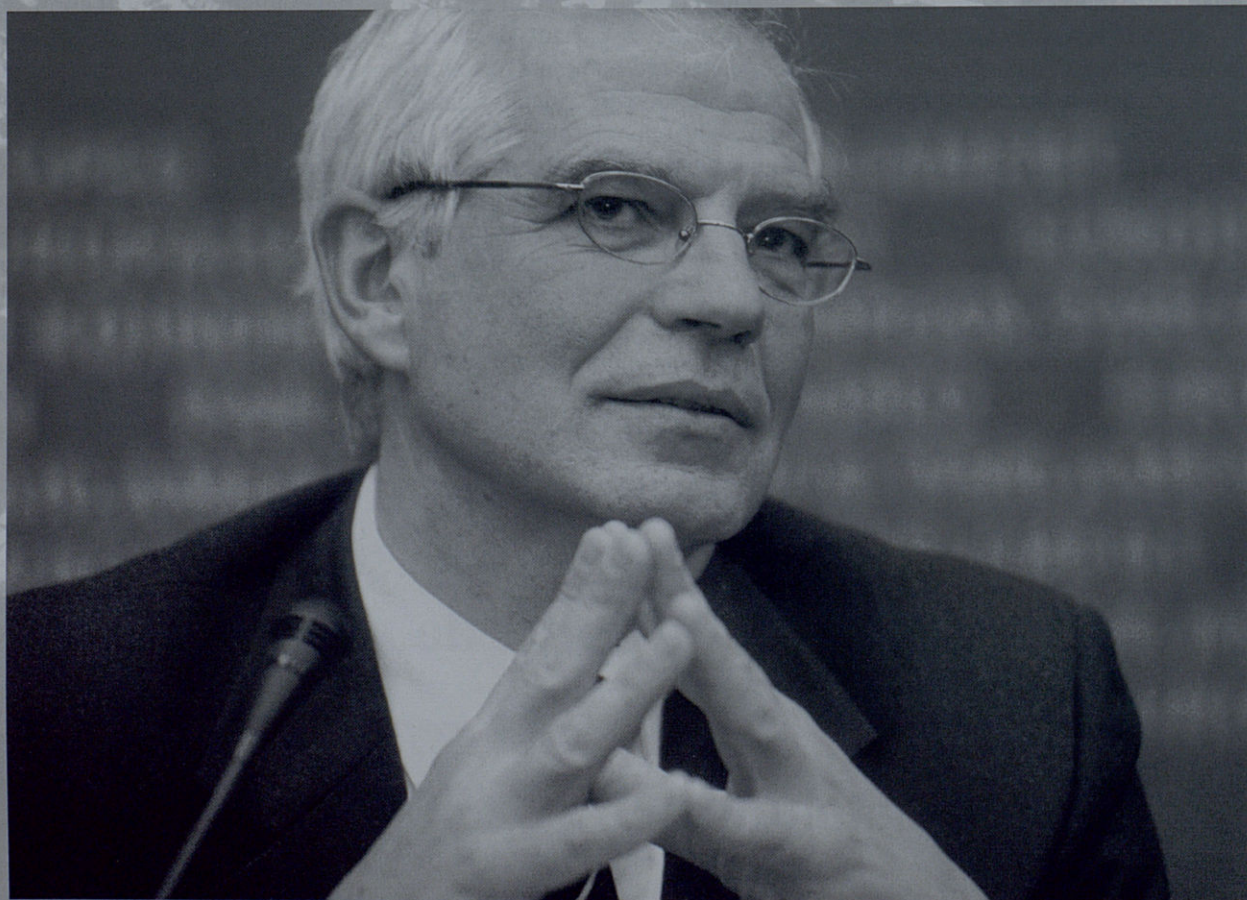
Sí a Europa: unida en la diversitat

TERESA RIERA

Europa i, més exactament, la Unió Europea, és per a la majoria dels ciutadans de les Illes Balears un realitat quotidiana que afecta el nostre entorn més immediat, polític, social i econòmic, i que, per tant, no pot ser-nos indiferent.

Amb la Constitució europea s'inicia una nova etapa en el procés de construcció europea. L'ingrés a la Unió va fer realitat el somni dels que miraven cap a Europa com a referent democràtic i de desenvolupament econòmic i social. Des de llavors, Europa ha estat un element de transformació excepcional que ha possibilitat i reforçat els canvis al nostre país. Avui dia, amb la celebració del referèndum, tenim una nova cita amb Europa. Demanar el sí a la Constitució europea significa donar suport a la construcció d'Europa i garantir el respecte per determinats valors comuns i per un model europeu de societat, al mateix temps que tenir una veu més clara i més unida en la

política internacional. Es tracta de la defensa de les nostres llibertats fonamentals i de la millora de la vida democràtica de la Unió, però també de l'establiment d'una vertadera ciutadania europea, que pren força jurídica vinculant a través de la Carta dels drets fonamentals. A més, la construcció europea també representa avanços per a les Illes Balears. En primer lloc, perquè la insularitat està recollida dins l'articulat de la Constitució com a element de cohesió territorial. L'article III-220 estableix que «es prestarà especial atenció a les regions que pateixen desavantatges naturals o demogràfics greus i permanents com, per exemple, les regions septentrionals amb escassa

densitat de població, les regions insulars, transfrontereres i de muntanya». I aquest reconeixement suposa la possibilitat d'estar dins les polítiques econòmiques que centraran l'acció europea. Pel que fa a la llengua, el Govern espanyol de José Luis Rodríguez Zapatero ha donat un impuls històric per fer realitat que el català sigui reconegut com a llengua oficial de la Unió Europea. Per primera vegada, un govern espanyol ha sol·licitat la reforma del Reglament de règim lingüístic de la UE per tal que el català i la resta de llengües cooficials de l'Estat espanyol siguin oficials a les institucions europees. El compromís socialista va més enllà, mentre no es modifiqui el Reglament, ja que l'Estat espanyol assumiria el dret de petició en les llengües cooficials, l'ús en el Parlament i en el Comitè de les Regions, així com la traducció dels texts aprovats per codecisió. A més, es recull en una declaració annexa a la Constitució el compromís de la Unió amb la diversitat cultural d'Europa i l'atenció especial que prestarà a les llengües regionals. Aquest compromís socialista amb la llengua és també el reconeixement de l'Espanya plural. I, en

aquest sentit, ja s'han fet grans avanços per tal que durant aquest procés constituent europeu les comunitats autònomes guanyin presència a la UE. José Luis Rodríguez Zapatero s'ha compromès a fer possible la participació dels governs autonòmics en la presa de decisions de les polítiques europees. Així mateix, el Senat va aprovar una moció que reforça la posició negociadora del Govern sobre el reconeixement de les llengües oficials de les comunitats autònomes a la UE i la representació d'aquestes als consells de ministres europeus. En concret, es preveu la presència de representants de comunitats autònomes a la delegació permanent d'Espanya en el Consell de la Unió Europea i la seva participació a tots els comitès europeus en què es discuteixin competències de les comunitats. A més, el Govern espanyol presentarà una proposta de participació dels governs autonòmics en la fase de consulta i presa de posició de polítiques europees

mitjançant la Conferència de Presidents Autonòmics o, més regularment, mitjançant les conferències sectorials i el Senat. D'altra banda, es proposarà que les comunitats autònomes puguin defensar davant al Tribunal de Justícia de la Unió Europea els seus interessos quan es tracti d'algun tema de la seva competència. Sens dubte són arguments sòlids per donar suport a aquest tractat pel qual s'estableix una Constitució per a Europa, arguments que afecten la nostra vida i que fan una passa decidida cap a l'Europa plural, l'Europa de la diversitat. La nostra «vella» Europa avança ferma cap a una nova Europa, més unida, més sòlida, més

Demandar el sí a la Constitució europea és donar suport a Europa

democràtica. Amb aquesta Europa hem d'expressar el nostre vot positiu el proper 20 de febrer.

***Teresa Riera, eurodiputada socialista per les Illes Balears.**

Per què el sí a la Constitució europea?

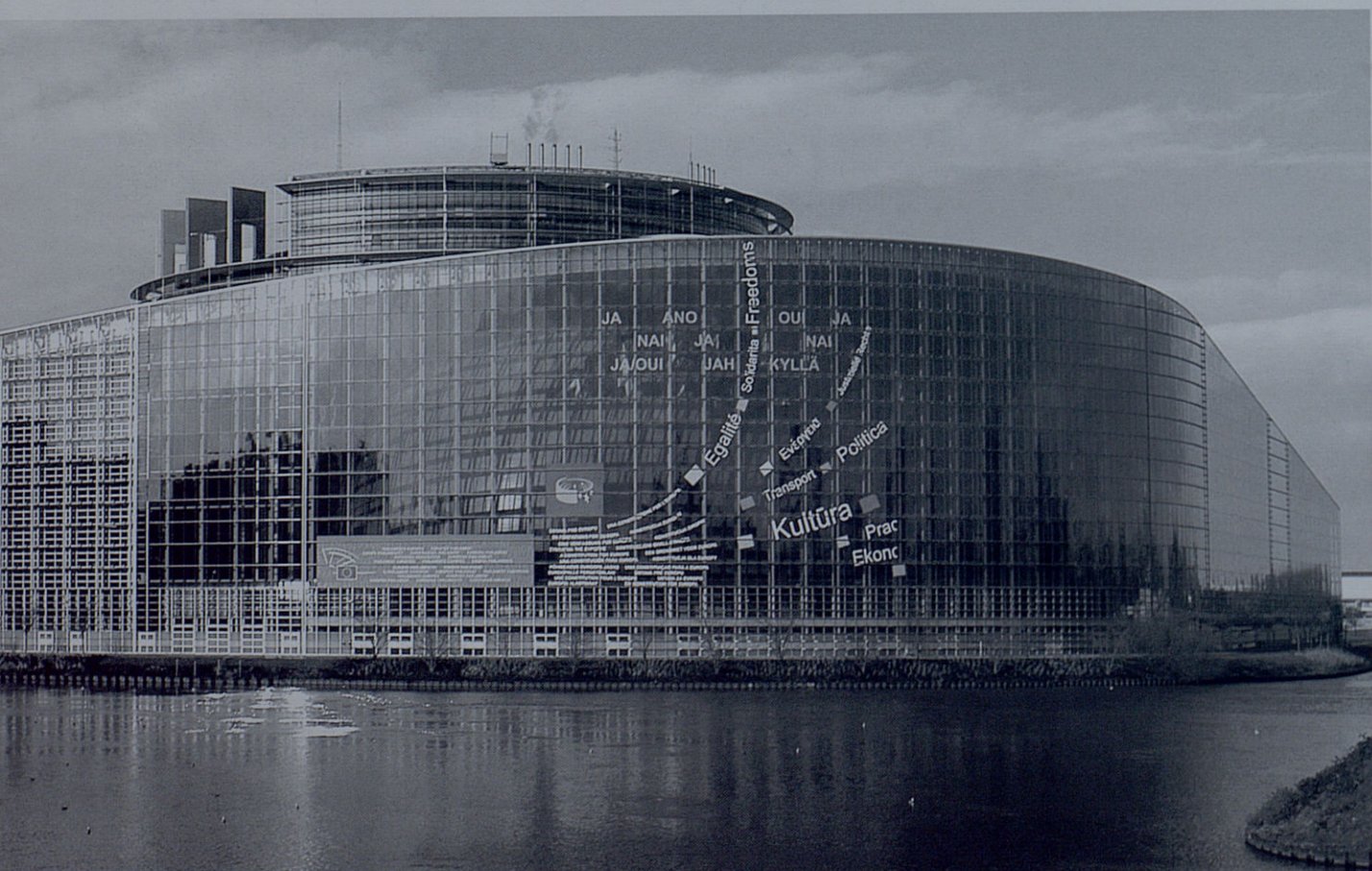
ANTONIO LÓPEZ-ISTÚRIZ

Els qui treballam a Brussel·les per defensar els interessos d'Espanya en la institucions europees sabem que tot allò que s'ha relacionat amb la Unió Europea desperta poc interès entre els ciutadans, en part per com resulta de complicada i confusa a vegades la *maquinària* europea.

Prova d'això és el baix índex de participació en les passades eleccions europees del 13 de juny, quan només un 44 per cent dels europeus varen acudir a les urnes per votar els seus representants en el Parlament Europeu.

Les enquestes apunten que diumenge que ve dia 20 podríem tenir un resultat paregut, o fins i tot pitjor, en el referèndum sobre la Constitució europea que es durà a terme en el nostre país, la qual cosa m'entristeix per dues raons fonamentals: la primera, perquè això demostraria el desconeixement dels espanyols dels drets i les llibertats que els confereix el tractat constitucional com a ciutadans europeus. I segon, perquè aquest text és fruit d'anys de treball de centenars de

representants de diferents països, cultures i famílies polítiques que han aconseguit posar-se d'acord en el que serà la primera carta magna de la Unió Europea a fi de simplificar els instruments i els procediments d'acció de la Unió. Sens dubte, tots els qui formam part de la classe política tenim una gran responsabilitat en aquest sentit, especialment el Govern socialista del senyor Rodríguez Zapatero, que ha preferit apuntar-se el tant de «ser els primers a Europa» i ser el primer país que celebra aquesta consulta popular, en comptes d'ajornar la cita i dedicar més temps a explicar amb deteniment l'avanç que suposa aquesta carta magna en la construcció europea. Com a eurodiputat espanyol,

reconec que el text és millorable en molts aspectes que afecten Espanya, sobretot pel que fa a la pèrdua de poder en el si del Consell Europeu respecte del Tractat de Niça, qüestió que ens passarà factura a partir del 2009. Però en conjunt la Constitució europea inclou una sèrie de punts que seran cabdals per als nostres ciutadans i per al nostre país:

Primera Constitució. Després de més de 50 anys d'història, la UE ha aconseguit elaborar una carta magna que es convertirà en un tractat únic que substitueix tots els anteriors. Això suposa un gran avanç cap a la unió política d'Europa.

Carta de drets fonamentals. La II part de la Constitució arplega els drets i les llibertats fonamentals dels ciutadans europeus, per la qual cosa a partir d'ara tots aquests principis podran ser reclamats davant la justícia. Es reconeix també la ciutadania europea, la qual cosa implica dret a circular i residir lliurement a tot el territori de la Unió i dret al sufragi actiu i passiu en les

eleccions al Parlament Europeu i en les eleccions municipals en l'estat de residència.

La lluita contra el terrorisme es converteix en objectiu prioritari de la Unió. L'article III-329 estableix la denominada «clàusula de solidaritat», per la qual qualsevol estat membre que sigui objecte d'un atac terrorista o d'una catàstrofe natural o d'origen humà serà assistit per la UE a través de tots els seus instruments, els militars inclosos. Aquest punt és un gran avanç per a Espanya, que, a partir d'ara, no estarà sola en la seva lluita contra el terrorisme.

Defensa la immobilitat de les actuals fronteres dels estats membres. La Constitució estableix el respecte a la «integritat territorial» de cada país membre de la UE. La inclusió d'aquesta menció és obra del Partit Popular Europeu, que va acordar aquesta proposta durant la seva reunió a Palma el mes de maig del 2003. Aquesta clàusula s'inclou en l'article V i suposarà greus problemes per a plans sobiranistes com el del senyor Ibarretxe, ja que no tindrien cabuda dins la UE perquè suposarien una escissió territorial que mai no seria reconeguda.

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Pianos Can Garcias

Des de 1.951

Pere Josep Garcias
Pianer

Reparació, Restauració i Afinació

Venda i Lloguer Opció-Compra

Assesoraments - Transports

Joan Maura, Bisbe, 10
07005 · Palma de Mallorca
Tel./Fax: 971 462 016 · Móvil: 607 891 930
www.lasguias.com/pianosgarcias

Es reforça la cooperació policial i judicial en matèria penal i civil amb especial èmfasi en la millora en la lluita contra el terrorisme, l'explo-tació sexual de dones i infants, el tràfic de drogues, la corrupció o la delinqüència organitzada.

S'estableix una política exterior comuna. A partir d'ara, la Unió haurà de consensuar totes les seves iniciatives en aquesta matèria, la qual cosa permetrà tenir una veu comuna que estarà representada pel ministre d'Afers Exteriors, que fusiona els actuals càrrecs del comissari d'Exteriors i de l'alt representant per a política exterior, que ocupa Javier Solana.

Un president europeu estable. Es posa fi a les presidències de la UE cada sis mesos i es crea la figura del president de la UE, que serà triat per majoria qualificada. Però no cal confondre el ciutadà. A pesar que la Constitució ha estat traduïda a totes les llengües oficials a Espanya, no significa que puguin adreçar-se a les institucions de la Unió en la seva llengua materna. La norma només permet la possibilitat d'adreçar-s'hi a les institucions europees i de rebre contestació en una de les 20 llengües oficials, tal com disposen amb claredat els articles III-128 i IV-448. L'apartat 2 de l'article IV-448 preveu que la Constitució pugui ser traduïda a qualsevol altra llengua que determi-nin els estats membres, però la possibilitat de traduir-la a altres llengües no atorga a aquestes el rang d'oficialitat en l'àmbit de la Unió. La desitjable inclusió d'altres llengües com a oficials en l'àmbit comunitari és una tasca àrdua i

complexa. El règim lingüístic de la Unió és regulat pel Reglament 1, adoptat per Consell de Ministres el 1958, en virtut del qual els estats membres decidiran, en conjunt i per unanimitat, quines llengües han de ser oficials i quines llengües han

de ser de treball. Per tant, perquè altres llengües poguessin ser consi-derades «idiomes oficials de la Unió» hauríem de superar el difícil obstacle que suposa l'aprovació d'un acord per unanimitat de tots els governs dels estats membres.

Roldan

C/ Eusebi Estada, 66 - 68
07004 Palma de Mallorca
Tlf. 971 763 666 - Fax 971 763 667
Internet: <http://www.roldan.es>
e-mail: roldanib@roldan.es

Certificat de
Qualitat
ISO 9001:2000 Nº 12.05074

Cream espais per conuiuere

el Consell Europeu, el màxim òrgan decisor de la Unió, que està format pels primers ministres i els caps de govern de tots els estats membres. Tenir quasi el mateix poder de decisió que els països més grans com França i Alemanya és fonamental per defensar els interessos espanyols. A partir de l'entrada en vigor de la Constitució europea el 2009, Espanya veurà disminuïdes les seves opcions i ho tindrà molt difícil a l'hora de bloquejar una decisió que no l'interessi, o de tirar endavant una proposta com aquesta sobre el reconeixement en la UE de les diferents llengües que es parlen en el nostre territori.

No cal oblidar que la UE és ara més que mai una torre de Babel, ja que hem passat d'11 a 20 llengües oficials després de l'ampliació a 25 estats, amb els problemes logístics i econòmics que això suposa. La sol·licitud del memoràndum presentat el mes de desembre pel Govern socialista perquè la UE reconegui totes les llengües oficials a Espanya és molt lloable, però cal saber cercar el temps i la forma adequada perquè les nostres previsions no se'n vagin en orris a la primera de canvi. A Brussel·les funciona la diplomàcia, no el *cameo*, i per això serà fonamental que el PSOE guanyi diversos adeptes a aquesta causa per aconseguir el suport unànim de tota la Unió, i si és abans del 2009 millor que millor, perquè, si no, Espanya ho tindrà molt difícil.

**Antonio López-Istúriz és secretari general del Partit Popular Europeu i eurodiputat.*

La consecució de l'acord esmentat no és impossible, però és necessari ser realista i assumir que només podrà aconseguir-se a llarg termini i emprant a fons les relacions diplomàtiques, i no llançant-se al buit amb propostes no consensuades

amb els nostres socis en la Unió, com va fer el senyor Moratinos tot d'una que es va estrenar en el càrrec de ministre d'Afers Exteriors. Per això el Partit Popular va defensar tant en el seu dia la necessitat de mantenir Niça per no perdre pes en

**nou
vent**

www.bitel.es/nouvent
nouvent@bitel.es
Villalonga, 45 - 07013 - Palma de Mallorca
Tel. 971 287 100 - 971 287 461
Fax 971 454 298

**retractilat de catàlegs i revistes
mailings en general
gestió d'enviaments
franqueig de correspondència
manipulació
bases de dades
serveis especials**

Els punts cardinals del diferencialisme lingüístic balear

SEBASTIÀ MORANTA MAS

Tot i que cap govern insular l'ha assumit amb totes les conseqüències, el gonellisme es reproduïx cíclicament per condicionar la identitat idiomàtica i cultural dels mallorquins.

El gonellisme, aquest entramat d'ideologies i d'actituds que estableixen la formació discursiva del cantonalisme lingüístic balear, constitueix l'expressió d'un corrent d'opinió latent en una part de la societat. Es tracta d'una reedició del particularisme regionalista, una tendència amb una llarga tradició a la perifèria de l'espai catalanòfon. El que sembla rellevant és aquesta mutació que ha convertit unes mentalitats tradicionals i desestructurades (el nominalisme –la idea segons la qual «el nom fa la cosa»– i la *méfiante anticatalane*, en justa expressió de Rafael L. Ninyoles) en un ordit bastant articulat. Que, val a dir, fins ara ha estat menystingut o silenciats de manera quasi unànime per l'acadèmia: fa l'efecte que els sociolingüistes i historiadors d'aquí segueixen opinant que no els surt a compte fer-ne publicitat gratuïta. Algunes apreciacions incidentals han remarcat amb raó que el fenomen dialectalista, el gonellisme estricte, no es va iniciar com a rebuig de la comunitat lingüística catalana, sinó com una tendència que reclamava l'ús culte de les formes habituals en la parla quotidiana dels mallorquins; amb la qual cosa caldria desvincular-lo de l'ideari de certs grups lingüísticament secessionistes i políticament anticatalans. Tanmateix, tant la successió cronològica com l'anàlisi discursiva ens emmenen en una altra direcció, i coincideixen a demostrar la relació genètica

existent a Mallorca entre el gonellisme dialectalista i el secessionisme, de manera que la diferència entre tots dos és d'intensitat més que no pas de propòsit: els llocs comuns i les estratègies d'un i de l'altre acostumen a crear zones d'intersecció. El mimetisme extremat del col·loquial deriva en l'ús d'una normativa lingüística discordant; la idea d'«enriquiment del català» esdevé l'obsessió per demostrar la independència de la *llengua mallorquina-balear* i, per consegüent, els nadius partidaris de la divulgació de l'estàndard i de l'acostament simbòlic o polític a Catalunya són acusats sovint de *venuts, traïdors, renegats*, etc., per mitjà d'un llenguatge que vessa tics feixistes i, de manera paradoxal, no escatima un lèxic lligat a la noció de llibertat. Així, el secessionisme accentua l'argumentació de base populista que ja postulava el gonellisme clàssic: l'apel·lació al *poble* i altres equivalents semàntics hi és omnipresent. La diferència estructural que abans reclamava les *mallorquinades* enfront del català *fabrista* ara serveix per separar dues llengües. La història, que el dialectalisme emprava tímidament per justificar-se, ara es torna un recurs fonamental, per bé que manipulat d'acord amb la conveniència. I la remissió a autoritats com a mètode de legitimació s'intensifica i passa a ser sistemàtica. Totes aquestes semblances, que al mateix temps són divergències, autoritzen una consideració

global dels perfils diversos del diferencialisme, que per costum i perquè ens és còmode reunim sota l'epígraf de *gonellisme*: a hores d'ara no sembla haver-hi raons de pes per impugnar el bateig de la criatura, que s'escaigué l'estiu de 1972 a les pàgines del *Diario de Mallorca* dirigit per Antonio Alemany Dezcallar. El més important és que el gonellisme s'atorga la legitimitat necessària per establir un sistema normatiu associat a la identitat balear.

La ideologia gonella aprofita elements que, des d'una òptica catalana, es poden considerar mancances històriques de la comunitat lingüística a les Balears. El particularisme tradicional era i és el reflex d'una història que ha mantingut allunyades les Illes i el Principat, més enllà de la pura circumstància geològica. En aquest sentit, Josep Melià i Pericàs feia el 1967 una advertència que encara és vigent: «La invocació de l'esperit de Catalunya ens pot convertir en qualsevol moment en furibunds antimallorquinistes als ulls de la societat».¹ Les elits polítiques i econòmiques insulars s'han beneficiat sempre d'aquesta fractura ideològica que fa de l'arxipèlag balear un món escassament connectat, en la consciència col·lectiva, amb els processos històrics catalans. Els referents identitaris ancestrals són, per ordre jeràrquic: *Espanya* –una superestructura que garanteix la legitimitat política i jurídica de les estructures de

dominació– i l'*illa* –referència limitada i controlable, garantia de reproducció de les mentalitats tradicionals i de perdurabilitat del poder establert. Quan la modernització planteja la creació d'un nou mercat simbòlic que s'escapa del control tradicional, les oligarquies locals acudeixen a les mentalitats particularistes i a l'exaltació immobiliària i autosuficient de *lo nostro*. L'amenaça d'una alienació lingüística i política actua com a xantatge emocional en els estrats socials que mantenen les inèrcies heretades. L'horror de Llorenç Villalonga respecte del catalanisme polític i lingüístic només troba paral·lel en la seva aprensió d'aristocrata enfront del *realisme* històric de signe esquerrà. El gonellisme primerenc, en mans d'Alemany i dels seus companys de viatge, converteix aquestes actituds en discurs explícit i crea un precedent que desemboca en les distintes versions del secessionisme (el Centro Cultural Mallorquí, la Plataforma Cívica en Defensa de sa Llengo, Ràdio Montuïri, una espectral Academi de sa Llengo Baleà o l'Agrupación Social Independiente). El gonellisme aprofita aquests ressorts del tradicionalisme més reaccionari, al mateix temps que excita la *desidentificació* respecte de l'estàndard català vigent (fins i

tot en la seva variant balear). A través d'aquest dèficit d'identificació, convenientment conreat amb la sacralització de l'*statu quo* immemorial, s'arriba a la negació de qualsevol nexa amb la «metròpoli» concebuda en termes d'amenaça i perill. Com que el balear no admet com a seu l'estàndard català, ni la llengua és catalana ni la identitat és compartida. El que hi ha en el fons del raonament secessionista és d'una claredat diàfana: la negació de la identitat (lingüística) catalana afirma de manera implícita la identitat (nacional) espanyola. Per tant, ser *mallorquí anticatalanista* (i *anticatalà*) esdevé la millor manera de ser *espanyol*, i aquesta darrera identitat consisteix a emprar el dialecte en uns casos i la llengua nacional (espanyola) en els altres. O, diguem-ho així, a concebre el mallorquí com a *dialecte funcional* no pas del català, sinó del castellà. No costa gaire distingir, rere els exabruptes del butlletí mensual del Centro de Jaime Martorell, una fal·làcia ben coneguda dels historiadors, l'*argumentum ad consequentiam*,² que també forneix la fibra intel·lectual de nombroses gasetilles dels col·laboradors d'*El Mundo/El Día de Baleares*. El sil·logisme podríem resumir-lo així: a) D'acord amb les pròpies conviccions polítiques i amb el

1 Vég. Josep Melià i Pericàs (2001, reed.) «Els mallorquins». Pensament. Dins: Obres completes de Josep Melià. Vol. 1. Barcelona: Proa, p. 180. 1a ed.: Barcelona: Selecta, 1967.

2 Vég. David H. Fischer. (1970) *Historian's Fallacies: Toward a Logic of Historical Thought*. Londres: Harper & Row, p. 300-302.

Viajes
MARTEL S.A.
CIBAL 021

VOL ESPECIALES SEMANA SANTA 2005

TENERIFE 24 - 28 març des de 611,00 EUR
TUNÍSIA 24 - 28 març (circuit) des de 649,00 EUR
BUDAPEST 24 - 28 març des de 488,00 EUR

MALTA 24 - 28 març des de 465,00 EUR
DUBROVNIK 24 - 28 març des de 594,00 EUR
ISTAMBUL 24 - 28 març des de 485,00 EUR
ROMA 25 - 28 març des de 574,00 EUR
LISBOA 23 - 28 març des de 539,00 EUR
LONDRES 23 - 28 març des de 504,00 EUR
VENÈCIA 23 - 28 març des de 665,00 EUR
MARRAKEIX 23 - 28 març des de 534,00 EUR
SARDENYA 24 - 28 març des de 485,00 EUR
VIENA 23 - 28 març des de 595,00 EUR

Vols directes, sortides des de Palma.
No inclou taxes. Consultar altres suplements

Informes i reserves: OMS, 50 B. Box 696 · 07003 Palma (Mallorca)
Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · <http://www.viajesmartel.com>

wishful thinking historicista, es rebutja qualsevol possible unificació política entre les Balears i Catalunya; b) El fet que dues comunitats tinguin la mateixa llengua (comunitat idiomàtica) arrossega inevitablement la unificació política, i c) En conseqüència, cal rebutjar l'existència d'una comunitat idiomàtica entre les Balears i Catalunya.

La identitat *mallorquina* (no *catalana*) suposa, en un lloc preferent, l'assumpció activa del mite bilingüista. És a dir, de la idea que el castellà no sols és necessari i inevitable, sinó una de les dues llengües del país *per se*, de manera que desposseeix de contingut l'axioma –cada vegada més problemàtic a causa de l'evidència tossuda dels fets– segons el qual el català és l'única llengua *pròpia*. En aquest sentit, l'ús de l'idioma dominant es troba legitimat per un precepte essencialista: el bilingüisme ideològic implica la naturalització del bilingüisme social. Això s'expressa a través del bilingüisme català/castellà dels textos gonellistes, un tret visible amb una anàlisi superficial, però comporta també l'acceptació d'una distribució jeràrquica de les varietats lingüístiques. Els textos més *erudits* de la polèmica d'en Pep Gonella són en castellà; la gran majoria de les cartes a la redacció dels diaris també; alguns dels participants improvisats en el programa radiofònic *En bon mallorquí* mostren dubtes sobre si convé intervenir en espanyol o no, i quan es tracta de la docència universitària, el redactor del CCM ataca «el provincialisme de dar las clases en catalán». La identitat mallorquina que propugna el gonellisme es presenta vinculada intrínsecament a dos elements: l'acceptació del castellà com a llengua dominant –és a dir, unes normes d'ús restrictives pel que fa al català– i l'absència d'elaboració del mallorquí –bloquejada per la reducció d'aquest al

col·loquial més familiar. Per assegurar-se aquest darrer punt, el gonellisme carrega de connotacions identitàries i de sentit social tot allò que fa ressaltar la separació de l'estàndard. El concepte de diferència o distinció és, justament, la noció central del gonellisme. Aquesta diferència és el que marca la frontera entre dos mercats simbòlics i lingüístics: un que les elits intel·lectuals volen que sigui ampli per mantenir la viabilitat de la comunitat lingüística, i un altre que l'oligarquia local aspira a reduir al màxim per tal de poder controlar-lo amb més facilitat. El gonellisme pretén assolir aquesta distància només envers el projecte cultural (i polític) català; d'altra banda, la seva glorificació del bilingüisme li assegura un vincle permanent i segur amb l'*statu quo* espanyol. En qualsevol cas, l'estat dorment de les mentalitats tradicionals constitueix un recurs potencial per a la instrumentalització política de la/les identitat/s balear/s. L'estudi del gonellisme ens ajuda a conèixer un estat de consciència i un *artefacte identitari* que pot reproduir-se i amplificar-se en qualsevol moment si les necessitats de la cosa pública (electorals, etc.) ho exigeixen. Aquesta és potser l'analogia més evident amb el cas valencià. L'experiència demostra que aquest localisme, com una manera de castrar i impedir la creació d'un mercat lingüístic i cultural unitari, es comporta com una bola de neu quan la conjuntura permet d'aprofitar-lo i manipular-lo políticament. Per això apareix i desapareix en consonància amb els canvis del panorama sociopolític local, sense arribar mai a absentar-se del tot, sense concretar-se en una elaboració programàtica d'inten-

cions últimes. En termes generals, els gonelles s'han dedicat a exercir d'element desestabilitzador i confusionista (sovint a l'ombra, i encara amagats sota pseudònim), perquè, tot i que no han mancat les pantomimes còmplices d'alguns governants, cap executiu balear no n'ha assumit la ideologia amb totes les conseqüències. Els diversos nivells de l'anticatalanisme illenc formen un conjunt de sigles i agrupacions poc actives, però fóra ingenu reduir-ne l'abast a algunes cèl·lules testimonials de la ultradreta: el missatge gonella impregna un sector preponderant del Partit Popular, al qual si interessen les *modalitats* baleàriques és justament «com a signe diferenciador de les altres comunitats catalanoparlants»;³ i constitueix un tòpic persistent de l'edició palmesana del diari *El Mundo*,⁴ amb la qual cosa s'assegura una difusió efectiva, tan necessària en aquest temps en què el govern de la Generalitat de Catalunya es defineix com a «catalanista i d'esquerres». «No és la llengua», podríem denunciar amb Joan F. Mira, «o almenys no és la llengua com a substància, sinó com a accident, no com a matèria de fons sinó com a aparença, no com a essència sinó com a manifestació»;⁵ com ja sabíem, d'altra banda. La llengua que no troba un nom incontrovertible dóna aixopluc a un país també innominat. Ínfim i vergonyant.

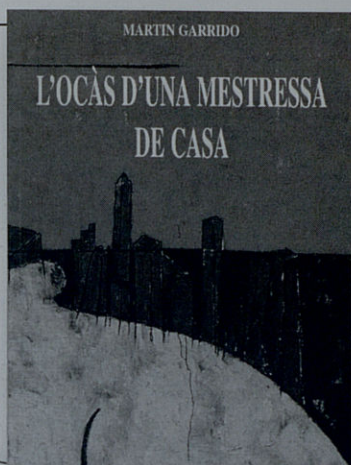
***Sebastià Moranta Mas**
(*Universität zu Köln / Johann Wolfgang Goethe-Universität Frankfurt am Main*).

* Aquest article és un resum de les línies d'argumentació del nostre treball «Propostes i despropòsits: aspectes del gonellisme», escrit en col·laboració amb Guillem Calaforra, que publicarà pròximament la revista Els Marges.

³ Segons la ponència «Reptes per a les Illes Balears en el segle XXI», que el Partit Popular de les Illes Balears va aprovar en el seu XX congrés regional (octubre de 2002).

⁴ Hereu d'El Día de Baleares i El Día 16 de Baleares. D'ençà de 1981, aquests diaris han estat el principal propagador de la resistència contra la normalització lingüística i la promoció de l'estàndard català.

⁵ Veg. Joan F. Mira, «No és la llengua», El Temps, 21-27.XII.2004, p. 82, i Avui, 2.I.2005, p. 19.

Folletos color
Edició de Llibres i Revistes
Impresos en general
Posters Color

XiSCO
 arts
 gràfiques

C/. Del Baix Riera 1 - a - Palma
Tel. / Fax: 971 47 57 54

Miquela Lladó

Miquelina, un ventall obert

RAFFEL M. CREUS

Molts acaben de descobrir la faceta de solista de la cantant i lletrista de Música Nostra just ara, quan ha publicat l'acurat disc *Com un ventall*, però quan naixia la Nova Cançó, a final dels anys 60 del segle xx, na Miquela n'era una de les veus. En un horabaixa de brusquina, poc abans de la Festa de l'Estendard, en la qual Miquela tornarà a recitar la *Qualcada*, el títol del seu treball discogràfic ens ve de perles per repassar a ca seva una vida i una carrera cabdal en la nostra cultura.

Entrevista

FOTOS: Andreu March.

Molts acaben de descobrir la faceta de solista de la cantant i lletrista de Música Nostra just ara, quan ha publicat l'acurat disc *Com un ventall*, però quan naixia la Nova Cançó, a final dels anys 60 del segle xx, na

títol del seu treball discogràfic ens ve de perles per repassar a ca seva, vora els betlems personalíssims que fa cada any, una vida i una carrera cabdal en la nostra cultura.

– Tothom sabia de na Miquelina de Música Nostra, pocs sabien d'un EP publicat l'any 1969.

«Volíem fer música popular amb totes les arrels i amb un aire renovat, també»

Miquela n'era una de les veus. En un horabaixa de brusquina, poc abans de la Festa de l'Estendard, en la qual Miquela tornarà a recitar la *Qualcada*, el

– Vaig començar com a cantautora i de les dues dotzenes de cançons vaig triar *lo milloret* per enregistrar un EP.

Era molt jovenenta i la maduresa hi té molt a veure a l'hora de fer unes lletres amb més o menys consistència. Tot i això, vaig fer unes cançons que crec que tenien una certa dignitat, si bé unes quantes un poc afectades. «El trobador», l'he recuperada en el disc nou perquè es un tema que ha donat molt, musicalment parlant. Els altres són «Pena», «Jo som tu ets» i «Quan vengui Déu a la terra», aquesta és la que et dic està un poc afectada, però al seu moment va tenir molt d'èxit i va agradar molt a les monges i a les persones més devotes. Jo pens que com a més gent arribis més efectiva és la teva tasca.

– La vostra aportació als orígens de la nova cançó no es va limitar a aquest disc.

– No, aleshores es feien uns concerts a Bellver organitzats per les Joventuts Musicals, hi venia tothom: Serrat, Raimon, Pi de la Serra, els germans Bonet (Maria del Mar i Joan Ramon)... Després es feia una petita gira pels pobles. Era molt interessant, però imagina't tu, a teatres diminuts, foscs i terrorífics. Nosaltres per ventura érem un grapat que cantàvem i teníem 15 espectadors, però vàrem sembrar una bona llavor, el moviment de la Nova Cançó va cobrar molta força i, amb aquest, el concepte que s'havia de normalitzar la cançó en català. La prova és que amb els anys el terme ha quedat en la Cançó i crec que avui en dia està normalitzada, no divulgada a bastament, perquè estam amenaçats per tots els cantons, però, així i tot, hi ha molta de gent que fa cançons i lluita per aquest ideal d'una forma d'expressió.

– Això de la gira pels pobles, a mi m'ho va contar el poeta Damià Huguet, que feia possible el concert a Campos.

– Ho record perfectament perquè Joan Ramon Bonet cantava *Campaners perduts, dins sa boira* i quasi a pedrades vàrem sortir del teatre. Vàrem anar a Inca, a Manacor, a Felanitx al parc... Jo vaig fer aquesta gira 2 anys.

– Després, vàreu abandonar els escenaris una bona temporada.

– Vaig seguir altres cuorlles vitals, no cantava en públic perquè em vaig casar, vaig tenir 3 al·lots, vaig fer feina de mestra i, és clar, fins quan va tornar a estar tot estabilitzat, vitalment parlant, no vaig tornar a cantar.

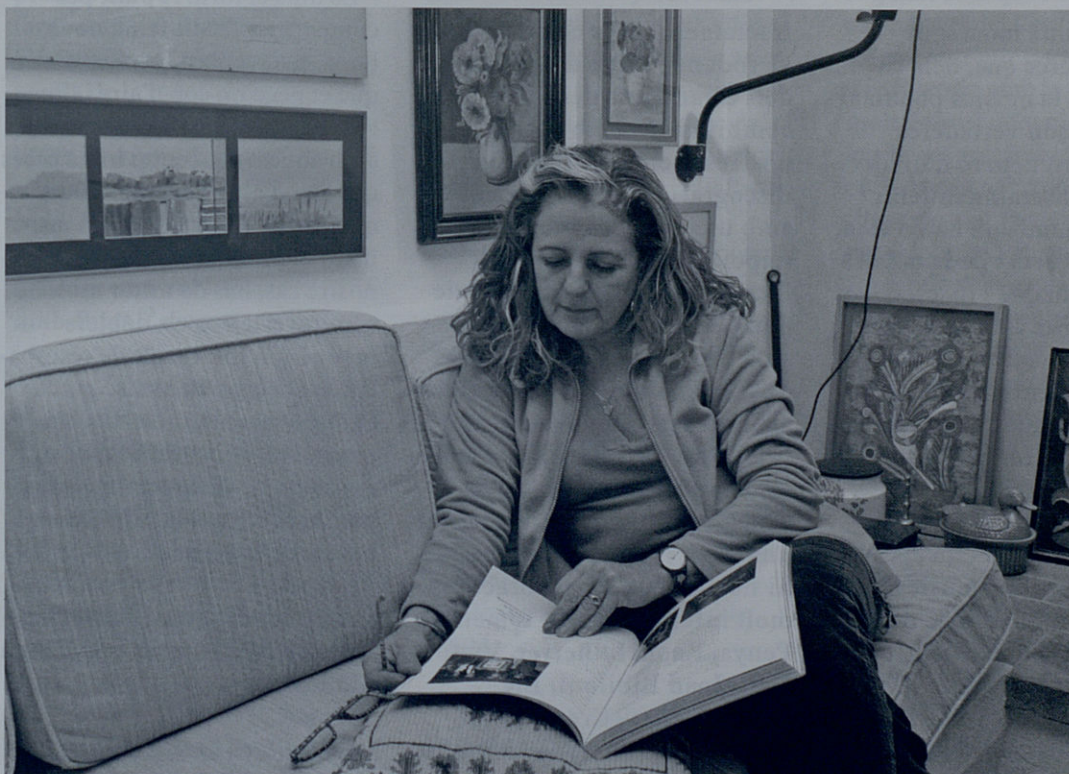
– Com va ser? Tenc entès que alguns dels futurs membres de **Música Nostra** eren a la vostra represa musical.

– Vaig anar a aprendre a ballar boleros a l'escola de n'Ensenyat, i hi vaig trobar Pep Toni Rubio, Enric Busquets, Nacho Casas, Pepet Rotger. Ells eren els músics de l'escola..., ja no vaig aprendre de ballar més! És una assignatura pendent. Tot d'una em varen aglapir per ser la cantadora i va ser una ocasió estupenda per reprendre la

meva faceta vital de tornar a fer cançons de cara a un públic. Vàrem veure que nosaltres érem els músics de l'escola però que el nostre camí era un altre. Volíem fer música popular amb totes les arrels i tot el que

«Hem fet concerts increïbles, però la majoria varen ser fora d'Espanya»

calgués, però també amb un aire renovat. Volíem fer una música evolucionada partint d'una base. Pens que l'essència de la cançó popular és arrel i evolució, si no evoluciona es

**erco
leta**

Gianni Rodari

**Infants de 0 a 4 anys
Ensenyament en català
Pedagogia activa
Grups reduïts
Servei de cuina**

ARQUITECE BENNÀSSAR, 46
07004 PALMA - Tel. 971 29 90 86

**erco
leta**

Gianni Rodari

queda com una mòmia de museu, i jo crec que, dels elements de la música popular, n'hi ha que són vertaderes peces de museu, però n'hi ha que pel fet de realment tenir una força impulsora han d'estar vius, com és el cas de la música de ball. Tot el que viu, creix i es multiplica, per això és important fer una música que vagi a veure altres contrades, que incorpori arranjaments nous que fan que es renovi i sigui actual. D'altra banda, sense perdre mai la fita, el punt de partida i amb l'objectiu clar de per què fas aquesta música i com la fas, que és el que realment acaba de donar sentit a fer la música en català.

– Música Nostra debuta discogràficament l'any 1981 amb *Ball de bot*, fins avui n'hi ha hagut vuit més, en què s'han mesclat herència i actualitat.

– Jo bàsicament som la compositora dels temes, escric les lletres concebut tot el tema, però són els músics qui els arrodoneixen amb els arranjaments. Si compares al llarg dels anys l'estructura dels temes, la seva sonoritat, el

tractament, veus com el grup va rodant i creix i creix. Anam dels estàndards del *folk*, a combinar-los amb peces nostres; per tant, en la nostra discografia hi trobam un disc amb una tasca de recerca important que és quan incorporam l'amo en Xesc de Son Cloquis cantant un tema amb nosaltres. I amb les veus de les persones que ens havien documentat, com la de madò Francisca Mas de Valldemossa (és l'anomenat ...*De dia i de nit*). *Giravolt* també havia estat una altra volta al pern, perquè hi havia unes col·laboracions molt interessants de Tomeu Penya, Raphel Pherrer, Víctor Uris, Joan Bibiloni, Els Valldemossa... Crec que va marcar una fita important dins la nostra trajectòria i va ser premiat com a millor disc català de l'any (1992). Talment el que feim a les places, en disc, és *En directe* (any 2000); al contrari d'altres, nosaltres sonam exactament igual en directe en una plaça i en disc. Tot i que a l'estudi sempre hi ha coses que pots millorar i elements que pots incorporar per enriquir, bàsicament el nostre directe es correspon amb l'enregistrament.

– El darrer disc publicat fins ara és un de nades.

– Fita importantíssima, perquè aquests dies, vagis on vagis, al supermercat, al gran magatzem, pel carrer... sents les nostres nades que són les d'aquí. Ja estàvem acostumats a cada any haver de sentir els ninets de la *marimorena* que ens tenien fins al *moño*, ara, almanco, si entre Bisbal i Shakira, sonen nades en català, de Música Nostra, crec que també s'ha d'agrair.

– I teniu un disc nou que quan s'anunciava com a d'edició imminent n'heu endarrerit la sortida.

– És dins el forn. A punt per començar a fer-hi feina nova, bona. Estava llest, però és d'això que et pega un cop d'aire i dius «idò ara no estam satisfets del tot amb aquest concepte: hi ha coses que sí, i d'altres que no». Saps què passa? Que quan treus un disc i el produeixes tu, que és el nostre cas, has de mirar molt bé com inverteixes els doblers perquè són molt mals de rescabalar. Si et pagassin el disc sencer: enregistrament, mescla, edició, promoció, i no anàs bé, pensaries «és igual, en farem un altre», però si el pagues tu, t'ho has de pensar dues vegades.

– Amb aquest quasi quart de segle us heu fet molt populars a Mallorca

– A Mallorca hem actuat a tots els pobles, i repetim. Això és molt guapo, anar a un poble i anys després que t'hi tornin a convidar, bé, a contractar, i veus com la gent balla i canta les cançons, i fins i tot les noves! És una cosa molt agradable que dins el col·lectiu de balladors ens considerin com a amics corals, tot i que només ens veim a les places. Un dia un et du cocarrois, un altre una coca, i ara et duen una botella perquè és el seu sant, o l'aniversari, o diumenge passat

va batejar el fill..., coses així. És una feina que gratifica molt perquè, humanament parlant, això no té preu.

– On us trobau més còmoda, cantant mateixes, boleros, fandangos o jotes?

– M'agrada tot, però em sent molt bé cantant fandangos, trob que tenen una cadència que va molt amb la meua manera de ser, també perquè m'agrada molt el flamenc, el flamenc bo, i el fandango té un origen totalment aflamencat i és una estructura que et permet fer un tipus de lletra per parlar de coses més íntimes. Les jotes per ventura són més bullangueres i es presten més a fer lletres sense tanta transcendència o implicació emocional. Aquesta és la màgia de la música, de les estructures que són més favorables a un tipus de lletra.

MÉS LÀMINES DEL VENTALL

– Teniu una col·laboració ferma amb Rosa Zaragoza.

– Rosa Zaragoza és una cantant extraordinària que fa molts anys que es dedica en cos i anima a treballar les cançons de les cultures cristiana, musulmana i jueva en un espectacle preciós, de format variable: des de ser ella amb un guitarrista fins al màxim, que és acompanyada del grup Alea i una ballarina de dansa del ventre professional. Jo faig qualque aportació de coses de

Mallorca i solos amb na Rosa. Hem fet concerts increïbles, la majoria fora d'Espanya: Itàlia, Alemanya, Turquia, Líban, França..., amb una resposta meravellosa, tothom s'ajunta per veure l'espectacle. La música té aquesta capacitat d'anul·lar prejudicis racials, polítics i religiosos encara que sigui per unes hores. Sempre que na Rosa em crida, si puc hi vaig, primer és Música Nostra, però si no hi estic compromesa, partesc.

– Amb Maria Laffitte i l'Ensemble Llull vàreu publicar un disc de música antiga l'any 1999.

– L'Ensemble Llull el formaven músics alemanys, Jordi Ralla (percussionista), Maria Laffitte i jo. El disc es deia *D'amic e amat* (curiosament com el que ha fet ara na Maria del Mar, preciós) i el vàrem enregistrar en un oratori d'Orient, perquè Maria Laffitte volia reflectir la sonoritat d'església. Són cançons i poemes musicats de Ramon Llull. És un disc per a gent curiosa, lul·listes, estudiosos, amants de la música antiga, però també és una feina preciosa i molt ben feta, na Maria és un 10, s'hi dedica en cos i ànima.

– Com un ventall neix com a preparació d'una entrevista realitzada el 27 de maig de 2004.

– Jo tenia un munt de cançons i no entraven al repertori de

Música Nostra, pel que parlàvem abans: producció, estil, no arriscar... Totes són cançons meves molt íntimes, jo, com a persona, no com a membre de Música Nostra. Tenia ganes de fer un disc, i pensava «si no tenc productor, el faré jo quan tenguí un racó de doblers». Total, jo preparava una feina de recerca per a Miquel Àngel Sancho, de Blau, i em telefona Carlos Garrido per fer una entrevista en el cicle MusicHistòries al Centre de Cultura Sa Nostra: cada pregunta aniria il·lustrada amb una cançó.

D'altra banda, Pere Estelrich m'havia demanat que preparàs un parell de temes com a Miquelina. Vaig posar fi a l'agulla: com que l'entrevista era a l'auditori del Centre de Cultura, vaig pensar que podia muntar-me una història amb la qual passàs molt de gust, fent el que volia: agafar un guitarrista i un violinista. Vaig cercar i trobar els millors: Antoni Pastor, persona excel·lent, músic estupend, amb un sentit de la música que no li has de dir res, sempre et va per endavant, i que quan tens una idea et sap escoltar i la sap interpretar, cosa molt difícil. Havia tingut la sort de conèixer David Runnion, director de la Nova Jove Orquestra de les Illes Balears, que és exactament de la mateixa colla que nosaltres: li agrada improvisar i si li parles de fer el tema més insòlit que et passi pel cap li sembla una idea estupenda. Quan es topen tres persones que van dins el mateix

“Encara queden botigues”
Casa Domar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

carro, saps que va de bé, la cosa va llista, no has d'explicar res. Jo vaig dir els temes que volia fer, ho comentarem i endavant.

– Com qualificaríeu el resultat?

– Èxit total de gent i d'acollida de l'entrevista, s'ho varen passar bomba. Les preguntes em donaven peu a contar anècdotes (vaig treure pedaçs d'anys i anys enrere) i a fer una introducció per al tema que després cantava; a més, la conversa estava il·lustrada amb fotos, n'hi havia del primer disc, de Música Nostra pujant al puig de Maria de Pollença amb somera, una altra d'un superescenari d'un festival, amb estructures i torres d'altaveus i, al costat, una foto de l'escenari del puig de Maria, quatre taulons, una senyera i, com a coberta, un capell de palmes. La gent es pensa que perquè ets cantant tot és *glamour*, i no saben la lletra menuda que hi ha entre actuació i actuació. Jo record haver cantat a Sineu, a la primeria, amb els micròfons fermats a pals de graneres... Però això és maco.

– «Michelle», dels Beatles, la hi vas interpretar però al disc no hi és.

– La història és que a mi em va costar molt, de petita, acceptar que el meu nom era Miquela, perquè no n'hi havia gaire. Ma mare em va posar Miquela Àngela per veure si em dirien Àngela, però pensa!, amb la meua padrina valldemossina de la qual agafava el nom, una dona *de armas tomar*, tothom em deia Miquela, llevat d'ella, precisament, que em deia Miquelina. Anava a escola a La Puresa i per a les monges era Micaela Àngela Lladó Vidal, tothom parlava castellà i les amigues em deien Miguelina, o Migue, a ca nostra també.

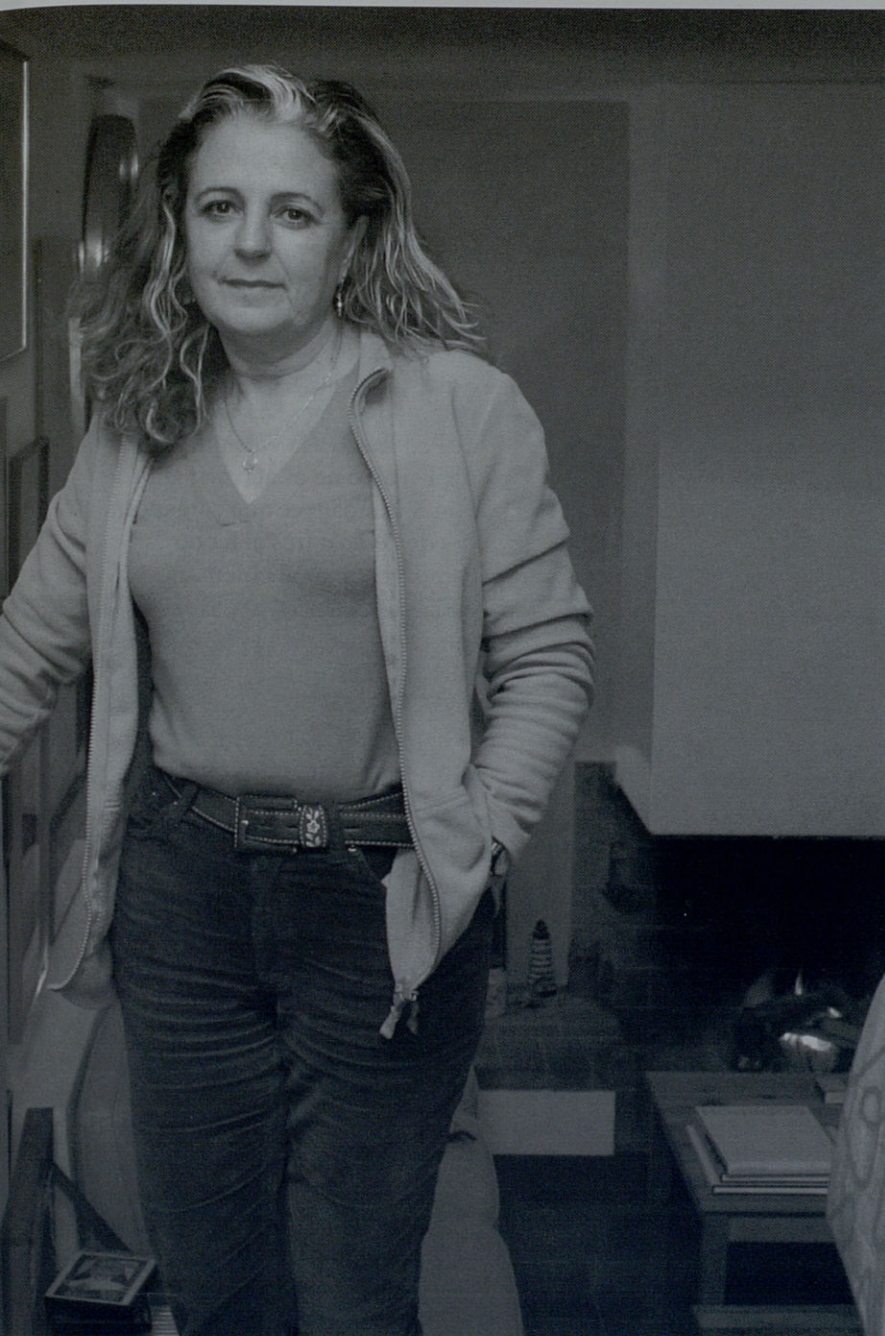
El fet és que quan em vaig casar vaig anar a viure a Londres i allà era *missis* Herrero. Difícil en anglès, i Miguelina, imagina-t'ho.

Micaela, horrible. Fins que vaig relacionar la cançó i vaig pensar que era el mateix nom, així, quan no entenien Miquelina, deia: «Michele, is the same», i ja estava. Però no la vaig poder enregistrar, només deixo, amb permís, enregistrar-ne versions en anglès.

– Els temes inclosos a *Com un ventall* van de propis dels primers temps a versions personals, passant per un *blues made by miquelina*.

– És un barreja: «Trobador», perquè volia fer saber que jo hi vaig ser, a la nova cançó; «Pena, peneta, pena», de Lola Flores, perquè, si t'he de ser sincera, la banda sonora de la meua infància són les *coplas*. Aquí, quan jo era petita, no hi havia res de fora, qualche cosa francesa i italiana, però poc, tot el dia per la ràdio sonaven Lola Flores, Conchita Piquer, Juanita Reina, Antonio Molina, era l'espanyolisme que imperava. Tothom n'aprèn cançons i en sap les lletres,

llavors tots sabíem «Soy minero», «La hija de don Juan Alba» i coses així, és ver. Si era el que sonava.

Tornant als temes meus, també n'hi ha de recents, es una mostra de tot. Per exemple, m'agrada molt ballar, de tot, i vaig fer un tema balladís, «No vull enyorança». M'agrada escoltar música de pertot arreu, de Moçambic i de Brasil, i això es mescla amb el que tenc dins. He fet el «Goteres blues» perquè sí, perquè el blues

permet fer coses que una altra estructura musical no et deixa.

– Recordau la pel·lícula *Pena, penita, pena* o només la cançó de Lola Flores?

– Record lleugerament la pel·lícula, i també *El pescador de coplas*. Record de petita anar al cinema a la sala Hispania de Santa Catalina, i al Modern de la plaça de Santa Eulàlia, amb una al·lota de Granada que feia feina a ca meva, i a ca meva, com a

totes les cases, la gent cantava. Anaves pel carrer i senties cantar, en aquells temps la gent tenia el bon costum de cantar. Cantaven fent feina, homes i dones, jo encara he vist batre a Valldemossa, a l'era de Son Baptista, a Son Mossènyer, i cantaven, i he vist gent tomant ametlles i component tomàtiques cantant, i rotllos de dones esclovellant ametlles cantant. No és que ho hagi trobat als llibres, ho he viscut; de fet, ja de gran vaig tornar a Valldemossa i madò Francisca Mas i madò Barbera varen ser les dues dones que més em varen informar i més cançons em cantaren, gràcies a elles he pogut fer les composicions actuals.

– Les lletres de les cançons del vostre disc estan en tres idiomes: català, castellà i anglès.

– Va relacionat amb el concepte de *Com un ventall*, moltes temàtiques diferents, totes lligades per una cosa que és la manera de tractar els temes, l'explotació. Aleshores, tu tens un ventall que és un instrument que comunica (llenguatge dels ventalls), refresca, dona aire i alegria, perquè els ventalls son guapíssims, i quan s'obren mostren el que duen amagadet, és un poc aquesta idea. Jo pens que la meua feina és treballar en català, ho tenc claríssim, el que passa és que jo voldria que aquestes cançons arribassin a molta de gent i que, pel fet que tu cantis en català, la gent no et pugui dir «és que no lo entiendo». No m'estic referint que escoltin la meua veu, sinó que la llengua arribi a molta de gent i que vegin que tampoc no és tan difícil: que s'enrotllin i cantin! Cantant s'aprenen els llenguatges, és una eina molt bona per comunicar. Jo som professora d'anglès, però com que som molt professional sé que n'hi ha que ho fan millor que jo. Vaig encomanar la

traducció a l'anglès a Cathy Sweeny i ha fet una feina extraordinària, immillorable. En castellà les he fetes jo, perquè és més fàcil, en vaig estudiar molts d'anys, qualche cosa m'ha d'haver quedat per poder traduir.

– És palès el vostre compromís amb la llengua i la cultura. Com veis les Illes en aquests dos nivells?

– Culturalment hi ha inquietud però poc suport, en el sentit que no ens afavoreixen gens, ni a

promoure, ni a crear les infraestructures, ni a fer les campanyes necessàries. Ja ho sabem, que hi ha d'haver moltes partides a fons perdut perquè la cultura no és una màquina de treure un profit econòmic, és un pou sense fons, tot el que hi tirem serà el que el dia demà alimentarà les llavors que hagin de beure d'aquella aigua. Tot està polititzat i, com tot el que ho està, demana un resultat immediat i, a vegades, si el que invertim en cultura no pot donar un resultat, en vots, per exemple,

pareix que no s'hi aboquen els qui ho haurien de fer. Lingüísticament, la situació està ofegada. Jo voldria que la llengua no es morís, però la vaig malferida a hores d'ara. Hi ha molt bona gent que fa tot el possible perquè no es mori, però... Estam dins un substrat social influenciat de pertot, a través dels mitjans i de les polítiques lingüístiques, que són els que determinen uns paràmetres i en què es mou tot, de l'educació a la vida quotidiana. I si això no és afavorit amb bones campanyes que comencen des de l'escola fins al fet de comprar o anar al cinema, malament anam... Et parl coses que jo veig aquí, em referesc a les Illes. Si hi afegeixes totes aquestes beneitures de seccionar més la llengua, arribam a un estat de confusió per a molta gent que no fa més que malentendre coses. Embullen.

– En aquest sentit, com veis la feina d'una entitat com l'Obra Cultural Balear, amb la qual teniu una relació ferma?

– L'Obra és imprescindible, passa que per ventura, com molta gent, jo pens que és una entitat un poc elitista. Engloba molt un aspecte del que és la cultura, allunyat poble. Li falta aquest arribar a tothom, no a un sector de gent que sap perfectament què és la cultura, què s'ha de fer i com s'ha de dur. Crec que cal posar la cultura a nivell del poble i que la gent senti l'Obra com una cosa seva. Això crec que en aquests moments encara està per veure.

– Passat i present, però Miquelina és una persona que sempre té projectes en ment. Quins són?

– Si aquest disc va bé, i, per cert, la producció ha estat a càrrec de Blau, tenc pensat un. disc de poetes i continuar fent cançons. Ara preparar un treball sobre la Sibil·la i un altre de músiques antigues i rituals.

Permís de conduir bilingüe

Ja és possible fer-se el permís de conduir bilingüe català-castellà. Es tracta d'un avanç notable respecte de la situació anterior, però amb alguns punts negres. En primer lloc, lluny de potenciar un autèntic multilingüisme a tot l'Estat, el Govern central manté el monolingüisme en castellà a tots els document expedits a les comunitats autònomes castellanoparlants, amb la qual cosa es perd una oportunitat preciosa de fomentar l'Espanya plural entre els monolingües espanyols.

Una segona malifeta és que es torna a distingir entre una versió en català i una altra en valencià. Les dues versions es diferencien en una sola paraula: «expedeix» a la catalana i «expén» a la valenciana, amb la qual cosa en aquesta darrera es comet una errada lingüística ja que el verb *expedir* significa 'lliurar', mentre que el verb *expendre* és un sinònim de 'vendre'. D'aquesta manera el permís es lliuraria en català, però es vendria als qui el sol·licitin en valencià.

La Constitució europea, només en castellà

En el moment de tancar l'edició d'aquest número d'EL MIRALL, tots els exemplars de la Constitució europea que s'havien repartit amb els diaris a les Illes Balears i al País Valencià eren exclusivament en castellà. El Govern central, en el marc de la campanya que duu a terme per donar a conèixer la Constitució europea amb motiu del referèndum que hi ha convocat per al proper dia vint de febrer, fa arribar als periòdics exemplars d'aquest text legal per tal que el lliurin als seus lectors juntament amb el diari. Resulta que tots els exemplars que s'han entregat als periòdics illencs són només en castellà, obviant la versió catalana que el Govern espanyol mateix va entregar a la comissió europea.

El que crida més l'atenció és que al País Valencià tampoc no s'ha repartit la versió catalana, quan varen ser les seves pròpies institucions les que varen encarregar la traducció i més tenint en compte el rebombori que varen organitzar per tal que la versió valenciana hi fos present. Alhora de la veritat, però, sembla que ningú, ni tan sols ells mateixos, s'han preocupat perquè aquesta traducció arribi als ciutadans.

Eton College 2004: 50è Col·loqui de l'Anglo-Catalan Society

L'associació degana dels estudis catalans a l'exterior, l'Anglo-Catalan Society (ACS), va dur a terme, del 17 al 19 del propassat mes de desembre, la cinquantena edició del seu simposi anual, que aquesta vegada fou organitzat conjuntament amb l'Associació Nord-americana de Catalanística (North American Catalan Society, NACS), els socis de la qual es reunien per onzena vegada. El marc elegit per a la trobada va ser l'Eton College, la il·lustre institució docent fundada per Enric VI als afores de Windsor on s'han format des del segle xv membres destacats de l'elit dirigent britànica.

El congrés va comptar amb un centenar d'inscrits; tot i que la major part dels assistents eren professors i estudiants d'universitats angleses, cal apuntar la presència d'alguns ponents procedents de facultats nord-americanes, de nombrosos investigadors vinguts de l'àmbit catalanòfon i d'una representació de l'Institut Ramon Llull. L'epígraf amb què es titulava el col·loqui, «New Directions for Catalan Studies», ja feia preveure la gran diversitat temàtica de les comunicacions presentades: des de reflexions sobre estètica i política en l'art escènica fins a les noves tendències en dialectologia i en variació fonètica catalanes; d'aspectes de crítica i pràctica de la traducció a les representacions del cos en la literatura; etc. Es varen pronunciar tres conferències plenàries: la de la NACS va ser a càrrec del cineasta Ventura Pons; Carme Junyent parlà, sota els auspicis de la Fundació Congrés de Cultura Catalana, sobre «Conviure a la Catalunya multilingüe», i Joan F. Mira, al seu torn, llegí la conferència anual en memòria de Joan Gili, amb el títol «L'espai de la llengua escrita: entre el risc i la riquesa». Així mateix, totes dues agrupacions varen retre homenatge a Albert Porcheras-Mayo i Arthur Terry, desapareguts durant el 2004.

Trobareu el programa del congrés a l'adreça <www.anglo-catalan.org/CONFHTM>.

Sebastià Moranta

Bernat Oliver, la mar de poesia

LLORENÇ VICH SANCHO

L'art d'escriure, com qualsevol altra activitat humana, mai no podrà defugir la naturalesa intrínseca de les coses. Aleshores els mateixos elements que han donat forma a tota la matèria del nostre món tangible són també els infal·libles dissenyadors de tota literatura.

Trobarem, doncs, poetes de foc, gairebé incendiàries amb tot allò que troben. D'altres seran portadors de l'aire incorruptible, faran transpirar i ens refrescaran. Els de la raça aquífera sabran irrigar i fer créixer tota vida

sobre la terra. Finalment, els del terròs i el fang donaran mesura a tots els nostres cossos, i els faran resistents a totes les inclemències del temps. Tots seran imprescindibles...

Avui ens topem, emperò, amb un poeta del mar, tot ell fet d'aigua – íntegrament –, amb aquell mateix líquid que en un principi de la creació cobria tota la terra. Parafrasejaré ara i aquí sant Ambròs –gran poeta, per cert, d'himnes religiosos–, tot i recordant allò de: «Bonum mare, tamquam hospitium fluviorum, fons imbrium, derivatio alluvionum...»

Vaig conèixer Bernat Oliver i Font (Palma 1963) –aquests són el nom i els llinatges que mai no vol deixar de repetir-se en defensa dels seus morts que són ell– ara farà més o menys una quinzena d'anys. Fou a Cala Gamba, vora la vivificant flaire de les algues i les morques, l'olor de peix... Aleshores ja portava sobre el seu caminar tot el pes dels seus dos metres bons d'altura. Era home de conversa tranquil·la, diàfana, afable, que defugia sempre tot monòleg i tota impertinència.

Recordo molt vivament, com si fos ahir mateix, l'aparició del seu primer recull de poemes titulat *La sang dels àngels* (1994). Fou aquest un part feliç, immillorable. L'assistí de ginecòleg el senyor Gabriel Florit i Ferrer. Dins cada un dels seus versos ja

s'endevinava la veu d'un poeta poc habitual, dels qui no segueixen cap escola, que vigilen plenament la contemplació de la seva pròpia essència, i que arriben a intuir el món real, tal com és en veritat, allunyat de la percepció equívoca que mai no es cansen de voler imposar-nos. Aleshores jo també vaig alçar-li la veu i vaig desafiar l'avenir d'aquell qui havia escrit allò de: «Tanmateix, / allà on sia que arribam, / sempre hi ha el camí / mitja passa més envant / que continua.» El futur era en ell.

Avui, a tan sols una dècada d'aquella sangassa angelical, he viscut la lectura d'*El Vent que ens farà caure* (2004), un extraordinari poemari que no fa sinó confirmar totes les meves iniciàtiques intuïcions. He trobat un home que ha après a patir, a lluitar, a resistir..., sense perdre en cap moment el rerefons de l'esperança. Tanmateix el món és preciós –penso–, malgrat tot l'escepticisme regnant.

Dins aquest nou llibre trobarem versos verament esplèndids, madurs, fruit de la plena coneixença interna de la vida. Ha après a sobreviure a les ventades. Llegim: «Veurem venir i passar ventagades / que agranaran les innocències dels nins / i els pecats dels culpables.»

Amb veu vigorosa –poc poruga–, en el final del seu poema titulat «Patrimoni», ens fa saber que: «[...] us crid a la defensa del passat, perquè és la defensa de l'ara». En paraules de Bartomeu Fiol, ens trobem davant un escriptor que «[...] ara té la legítima satisfacció de començar a veure recompensats tants d'anys d'esforços.»

No s'equivoca el senyor Fiol, ja que durant tots aquests anys, entre angèliques sangs i vents que ens faran caure, el poeta ens ha honorat amb *El clam dels feligresos* (1998), en què també

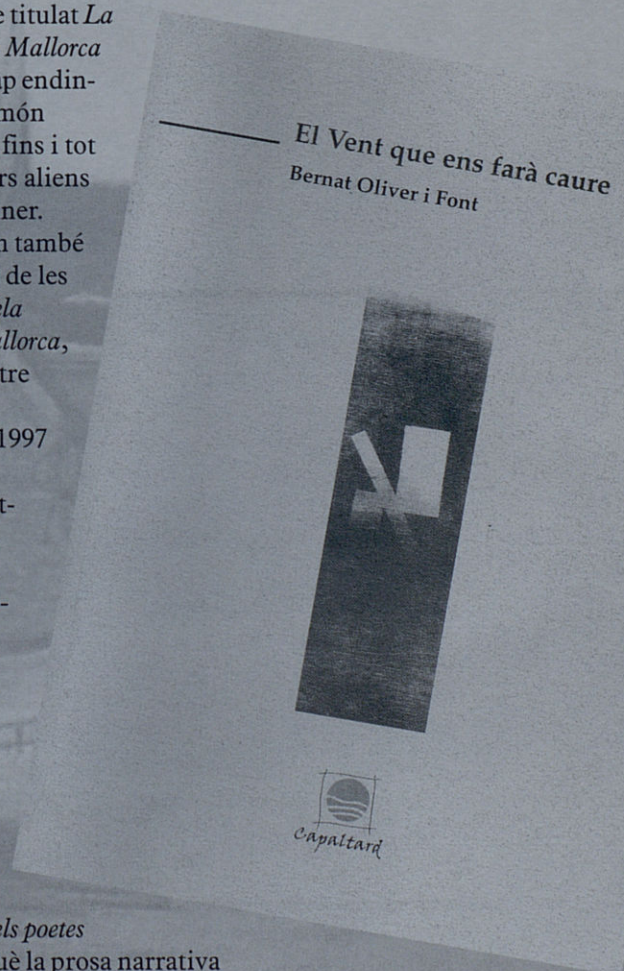
anava inclòs el recull *Casal Martal* (1994), i amb l'onomatopeic *Uè!* (1999), la primera i més màgica de les paraules del vocabulari humà. D'aquest darrer llibre, m'encanta recordar els versos que diuen: «Aquesta monada de nin, / tendríssim, / mes i mig, / rossenc, / el qual fa assumpte d'agafar entre les mans, / tan fràgil, / tan poqueta cosa; / demà, / en fer-se gran, / tendrà, per afecció, / matar infants, / a qualsevol guerra que trieu.»

La ment racionalista, dins la qual hem estat tots educats, ens ha acostumat a separar les matèries, a dispersar l'intel·lecte humà. Jo no puc ni vull separar el poeta de l'historiador, de l'arqueòleg, del narrador... Perquè no entendreu un sol dels seus versos sense conèixer tota la seva capacitat analítica per escriure sobre la història i les tradicions. Basta llegir els seus aprofundits estudis sobre patrimoni marítim. El llibre titulat *La vela llatina a Mallorca* (1999) ens sap endinsar dins un món apassionant fins i tot per als lectors aliens al món mariner. Consultarem també els dos toms de les *Regates de Vela Llatina a Mallorca*, datats un entre 1991 i 1996 i l'altre entre 1997 i 2001, i un llibre, recentment editat, que porta el títol *Patrimoni Marítim flotant de l'Illa de Mallorca* (2004). D'altra banda, no podem oblidar *La cambra dels poetes* (1998), en què la prosa narrativa no sabé resistir-se a la seva

falaguera ploma. El *Diari de Balears* també ens ha mostrat els seus articles.

Han passat deu anys. He tornat a trobar-me amb Bernat Oliver, altre cop –com sempre– vora el mar. He pogut llegir: «I vaig i vénc, i vénc i vaig, / voltant pel mar que m'enrevolta, / per sota del cel que m'encapota / i dintre meu per on m'aneg i sur, i sur i m'aneg / vegada i altra, entre pressions que m'estormien / amb els dies que s'esclafen per les platges / en temporals d'ones viscudes / que treuen morques de la vida / que queden escampades per la platja / mentre passa tot i tot passa / als voltants d'aquí mateix on escric / arran del mar que es fa i desfà i que me'n durà / i em tornarà.»

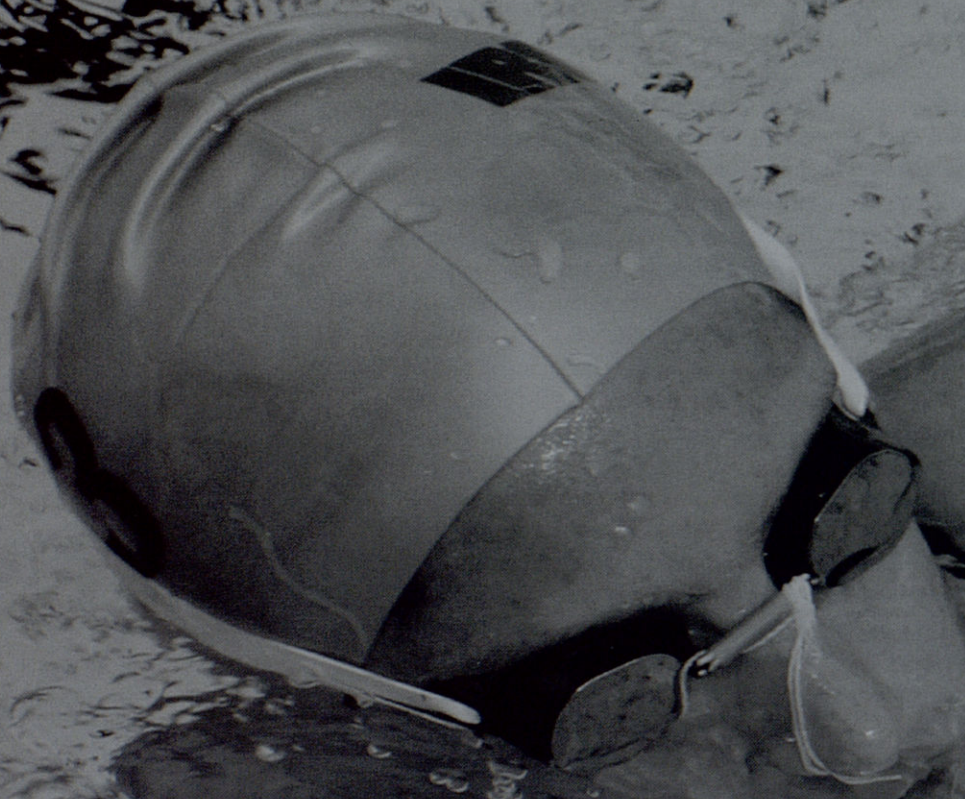
L'aigua estava en calma. El sol de gener era generós...

Roser Vives

«Els límits són els de la teva ambició»

PERE MARÍ I MARÍ

És una de les millors nedadores d'Europa i del món, i és mallorquina. Es diu Roser Vives. No li agrada la política en matèria de llengua del Govern balear, però sí la gestió del seu director general d'Esports. Per ella, «el català ha de ser necessari en la vida quotidiana» perquè pugui sobreviure a Mallorca.

Entrevista

FOTOS: Andreu March.

Roser Vives, nedadora de 200 metres papallona i membre de l'elit europea d'aquest esport. Neda des del set anys i ja en té 21: 14 anys dins l'aigua i arribant a l'elit. Als 16 anys fou campiona europea júnior en els 400 metres

estat vuitena del món i bronze en el passat campionat d'Europa. Després de tres anys al Centre d'Alt Rendiment (CAR) de Sant Cugat del Vallès, a les ordres de Joan Fortuny, ha tornat a Mallorca per continuar entre-

nant-se per a les properes competicions sota la direcció del seu entrenador, Fernando Gómez-Reino.

«El seu principal objectiu: classificar-se per al proper mundial de natació»

estils, però les seves aptituds la varen conduir a nedar en la categoria de papallona, en què ha

Vol seguir a la natació almenys fins al 28 anys. El seu objectiu és fer la mínima i classificar-se per

al proper Mundial, que ha d'acollir Canadà. És una dona segura i amb idees clares del que vol fer. Ha sortit de l'escola Mata de Jonc, de Palma, i està compromesa amb la llengua i el país. Llegí el manifest de la passada Diada per la Llengua i l'Autogovern de l'Obra Cultural Balear amb l'escriptor Sebastià Alzamora, la diada del «Rectificau Ara», en què prop de 7.000 persones demanaren un canvi de rumb en la política envers la llengua del Govern del Partit Popular.

– Com veis l'estat actual de la natació a les Balears?

– Pens que els únics que ens poden guanyar en aquest moment a l'Estat són Catalunya i Madrid. En el cas de Madrid, més que res per una qüestió de nombre, perquè poden ser molts. Pel que fa instal·lacions, hem millorat molt en els darrers anys.

– I el futur? Hi ha gent preparada per assumir el relleu de la vostra generació?

– És clar que sí. Hi ha molta gent petita darrere nostre que pitja molt fort. Sembla difícil que en el món de la natació a Mallorca es pugui tornar a produir la situació del passat, quan sorgien figures individuals i llavors, durant anys, no hi havia ningú més. És el cas d'Antònia Real, que anà als Jocs Olímpics molt jove, però que no tenia relleu, per això no sortí ningú més durant anys. Això, avui en dia, crec que no passarà més. Hi ha instal·lacions, tècnics i gent.

– T'has dedicat des de molt petita a l'esport. La recompensa ha valgut la pena? O creus que ha suposat un gran sacrifici? Hi ha disciplines, com la gimnàstica, en què estar al més alt nivell suposa renunciar a la infància.

– Jo no crec que el temps que

he dedicat a la natació hagi estat un sacrifici. Simplement, he fet un canvi de prioritats respecte de les que poden fer falta a altra gent. Més que sacrificis, jo parlaria de prioritats. Jo vaig arribar a l'esport perquè m'ho varen recomanar els metges perquè patia esclerosi. Vaig començar per un tema de salut. Però a poc a poc l'esport m'anà enganxant i ja no ho he pogut deixar, s'ha ficat molt endins. Jo, de petita, sortia a les quatre de l'horabaixa de l'escola i a les cinc ja entrenava fins a les vuit. Com podeu veure, deu ser molt diferent del que feien la majoria de nins i nines. En l'esport, els límits són la teva ambició i el teu esforç. Arribar on estic ara m'ha costat, però pens que les recompenses que he obtingut han estat molt més grans que els sacrificis. No vaig tant al cine ni assistesc a tants concerts ni surt tant de festa com els altres, però la meua manera de viure l'he triada jo, no me l'han imposada. No som una persona que digui que es penedeix de com ha viscut. De fet, fa deu anys que som una treballadora més. Ja ni record el que són dos o tres mesos de vacances seguides. No he tingut temps per avorrir-me, però tenc les coses ben clares..

– A més dels títols i dels reconeixements públics, què destacaríeu de la natació?

– Des que era petita, he viatjat, he conegut llocs i nedadors i nedadores d'altres bandes de l'Estat. És gent amb la qual acabes fent amistat, perquè el cercle de gent que hi ha en aquest món és molt petit, com en molts altres esports, i hi mantens el contacte per telèfon o per Internet. Quan creixes, pot haver-hi més enveges i més competitivitat, però jo em qued amb això.

– Fins quan us feis dedicant-

vos a l'esport d'alt nivell?

– Ara per ara, no em planteig la retirada i ni hi pens, tot i que alguna vegada ho he comentat i sempre he dit que, com a mínim, m'agradaria estar-hi fins als 28 i poder participar en la propera Olimpíada (se celebrarà el 2008 a Beijing, a la Xina). En els d'Atenes no vaig gaudir d'aquest ambient olímpic tan especial, per desgràcia meua. Tenia tantes expectatives i els resultats finals no varen acompanyar que no el vaig veure per enlloc aquest esperit olímpic tan comentat. Però el meu objectiu primordial és fer la mínima per classificar-me per als propers mundials. Som tres nedadores que aspiram a aconseguir-la, però només a dues ens inclouen a l'equip. Finalment, el més important en aquest esport és la competició internacional.

– Us veis lligada a l'esport després de la retirada?

– M'he entrenat des dels set anys; crec que seria molt fort abandonar totalment la natació. Seria com renunciar a un tros important de la meua vida, arrancar-lo de cop, i això és una opció massa radical. És clar que m'agradaria continuar-hi lligada. Ara mateix estudiant magisteri d'educació física.

– Com jutjau la situació actual del català a Mallorca?

– No puc donar-ne una visió global, perquè no sé què passa a la part forana. Pel que conec en els meus entorns propers, veig que la situació és molt difícil. Per segons on vagis de Palma, trobes més gent de fora que mallorquins, i ja no tan sols es parla de la necessitat d'integrar la gent que va venir de la Península, sinó també d'ale-

manys, marroquins, senegalesos... Ma mare va arribar a l'illa de fora. A casa ella em parla en castellà i mon pare en català. Ella ja se sent una mallorquina més, però ara hi ha molta més gent, i més diversa, per integrar i

«Som nosaltres mateixos qui no lluitam prou per l'ús de la llengua»

perquè assumeixi la llengua.

– Què s'ha de fer per salvar aquesta situació?

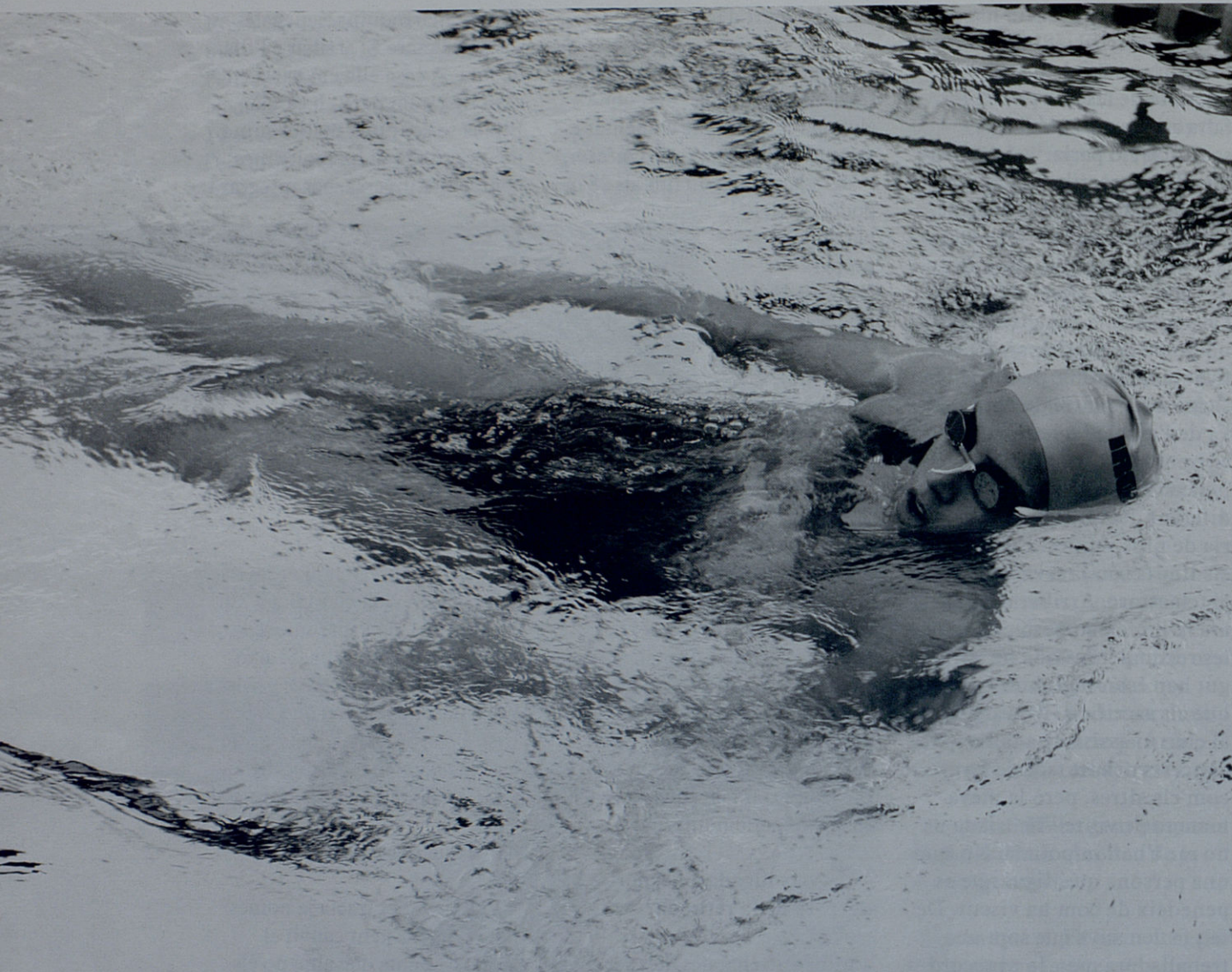
– Que el català els sigui necessari per a la seva vida quotidiana. En cas contrari, no l'aprendran, perquè no els farà falta. Si això passa, la nostra llengua es perdrà a poc a poc, i això pens que és ben trist. I pel que veig, bona part de les vegades som nosaltres mateixos els responsables del que passa.

– Per què deis això?

– Perquè no es tracta ja només del fet que la gent canviï al castellà si nota que algú no els parla en català, sinó que ja directament, quan entra en un lloc desconegut, molts empen l'espanyol! Jo conec parelles de catalanoparlants que, com que es varen conèixer parlant castellà, segueixen usant aquesta llengua entre ells a l'hora de comunicar-se. Si nosaltres som els primers que canviem la llengua, que no ens estranyi que es perdi.

– Com jutjau la gestió de l'actual Govern en matèria d'esports?

– Per mi, sincerament, la millor que he vist fins ara. Es nota que el director general, Pepote Ballester, en sap, d'esports, que sap de què parla. Ho ha viscut i comprèn més les teves preocupacions.

– El trobau millor que l'anterior directora general del Pacte de Progrés, Joana Maria Petrús?

– És diferent. Podies notar que ella intentava fer el que podia, però és que en Ballester ho ha viscut com a esportista i això fa que compregui millor les coses quan algú de nosaltres té alguna necessitat o alguna malaltia, per exemple.

– Aquesta opinió positiva l'esteneu també a la inversió en l'equip de ciclisme Illes Balears?

– Això és una altra cosa. Parlam que és un equip patrocinat per la comunitat en què no hi ha pràcticament ciclistes illencs, no? És un tema compli-

cat, perquè no sé quin rendiment dóna realment. Estàs fent publicitat esportiva a escala nacional i internacional, i sé com és de complicat aconseguir-ho, però el benefici concret no el conec. No puc pronunciar-me clarament sobre aquest tema perquè no sé quina és la situació exacta.

– I què us sembla la política en educació i envers la llengua catalana de l'actual Govern de les Illes Balears? Hi ha hagut mesures molt polèmiques, com l'experiment amb la doble línia d'educació en català i castellà en algunes assignatures.

– No m'agrada, no hi estic d'acord. No donen facilitats per

aconseguir que el català sigui usat per tothom.

– Com va sorgir la col·laboració per llegir el manifest de la Diada per la Llengua i l'Autogovern a la plaça Major acompanyada de l'escriptor Sebastià Alzamora, recent guanyador del premi Josep Pla de novel·la?

– M'ho varen venir a proposar i de seguida vaig dir que sí. Venc de l'escola Mata de Junc, allà tothom sap quin model d'ensenyament es proposa [nota de la redacció: el col·legi opta pel català com a llengua vehicular]. També venc d'una família en què mon pare sempre ha tingut aquest tema de la llengua molt clar.

EL MIRALL

EL MIRALL BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./Sra. _____

_____ DNI

Adreça _____ núm. _____ pis _____

Codi postal _____ població _____

Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 25 euros de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària/d'estalvi que indic a continuació i a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____

Signatura

Agència/oficina _____

DC _____ cte./lta. núm. _____

La Canaleta de Massanella

GASPAR VALERO

Itinerari

Font des Noguer (C-710 km 33,700) – coll des Coloms – font des Prat – sa Canaleta – coll de sa Canaleta – cases des Bosc – Can Bajoca – cases de Massanella – Mancor de la Vall

Horari

Font des Noguer
(C-710 km 33,700)

45 min

Coll des Coloms

10 min

Font des Prat

50 min

Coll de sa Canaleta

35 min

Cases des Bosc

30 min

Cases de Can Bajoca

25 min

Cases de Massanella

25 min

Mancor de la Vall

Total: 3 h 40 min

(Temps aproximat de marxa,
sense les aturades)

Partim de la font des Noguer, situada vora la carretera de Lluc a Sóller (Pollença-Andratx, C-710), a l'altura del km 33,700, molt a prop de la barrera de l'embassament de Cúber. Començam a caminar en direcció nord, vora la gran canalització que condueix l'aigua de l'embassament del gorg Blau al de Cúber. A peu pla, ens acostam al gorg Blau, amb vistes cap al puig Major, a la nostra esquerra. A un quart d'hora de la partida, passam una barrera de fusta i continuam caminant vora la canal, feta amb enormes peces

de formigó. A setze o disset minuts de l'anterior barrera, arribam al punt on abandonam la canalització i pujam per una rampa de ciment, cap a la dreta, per on passam la canal i enllaçam amb el camí de la font des Prat.

Pujam lleugerament entre alzines i sitges de carboner i, a

uns dotze minuts, arribam al coll des Coloms, punt on, cap a la dreta, parteix el camí que puja al cim des Tossals. A menys de deu minuts del coll, i després d'un revolt a l'esquerra i d'un altre a la dreta, arribam a la cruïlla que separa el camí de la font des Prat, a l'esquerra, i el de les cases des Tossals, a la dreta. Anam en

FOTOS: Gaspar Valero

direcció a la font des Prat, a la qual arribam en alguns minuts, després de passar per un portell, deixar una tanca a l'esquerra i vorejar alguns rotlles de sitja. Alguns metres abans d'arribar-hi, observam a la dreta el camí de sa Canaleta, per on continuarem la ruta, que coincideix inicialment amb el del comellar des Prat de

Massanella. La font del Prat de Massanella presenta una mina alta i poc profunda, amb coberta de falsa cúpula i amb l'entrada tancada per una barrera metàl·lica. D'aquesta font parteix sa Canaleta de Massanella, tot i que els primers centenars de metres del seu recorregut es manté soterra-

da, recordant l'antic sistema dels *qanats* musulmans, llargues sèquies subterrànies que apropaven l'aigua de la surgència a les cases.

Des de la font des Prat, tornam enrere els pocs metres que ens separen del camí de sa Canaleta, cap a l'esquerra. Just després, deixam a l'esquerra el camí que

Itineraris

puja al comellar des Prat de Massanella i al coll de les cases de Neu de Comafreda. A uns sis o set minuts, sa Canaleta ens serveix de camí, mentre que observam a la dreta el torrent des Prat, amb per un pontet de fusta.

Santa Llúcia presenta una estructura com d'església del segle XIII i XIV

Mentrestant, el panorama que dissenya l'ampla fondalada del torrent des Corral Fals, a la dreta de la nostra posició, ens va engolint. A la dreta, hi ha es Molinot, un molí d'aigua del qual encara es pot observar la torre del cup, encara que deteriorada, per la qual cosa mostra la conducció interior. Aquest molí movia les moles gràcies a la força de l'aigua desviada del solc de sa

Canaleta. Un poc més endavant, i més avall de sa Canaleta, podem observar unes ruïnes, anomenades les cases de s'Avenç d'en Ferrer. A l'altura des Molinot, hem de passar una paret, ajudats per un botador de pedra. A l'altra part de la fondalada es pot destriar una altra canaleta, la des Tossals Verds, que aprofita

també les aigües de la font des Prat.

La primera sorpresa de sa Canaleta no es fa esperar. Es tracta de l'aqüeducte, impressio-

nant obra d'enginyeria que salva un espadat amb quatre grans arcs que desafien el vertigen i se separen de la penya, tallada en vertical. Després de l'aqüeducte, recuperam un vessant més dolç, i entram en un alzarar espès, amb vista directa cap as Castellot, un dels cims que marquen el coll de sa Canaleta. De tant en tant, podem veure alguna aixeta amb pica que permet treure aigua de l'entubament. Més endavant, arribam al lloc anomenat sa Foradada, una obertura a la roca per on passa la canal, situada en una alta paret tallada. Aquest indret proporciona una suggestiva combinació de paisatge i d'enquadrament visual. A cinc

minuts escassos del forat es troba una interessant làpida, escrita en llatí i situada en posició vertical, adossada al parament sud de contenció de la canal.

Un poc després de la làpida, sa Canaleta guaita verticalment sobre la fondalada del torrent des Corral Fals, des d'on es pot destriar la població d'Inca, a més del puig de Suro i, a l'esquerra, el puig de n'Ali, al fons. En aquest tram d'aproximació cap al coll de sa Canaleta, situat entre es Castellot (905 m), a l'esquerra, i es Frare (758 m), a la dreta, sa Canaleta avança desafiadorament sobre el buit, amb el coster de la dreta tallat vertiginosament; la sèquia salva aquesta dificultat natural amb seguretat, i discorre en forma de cornisa planera.

Així arribam al coll de sa Canaleta, que ens ofereix un canvi de vessant, amb el panorama ara dominat per la magna silueta del puig de Massanella, amb la cresta del puig de sa Fita que s'acosta a la nostra posició. El coll de sa Canaleta és el lloc indicat per deixar la llarga sèquia i davallar pel camí que va cap a les cases des Bosc.

Quan deixam la canal, en el centre del coll de sa Canaleta, cal posar atenció al començament del camí, per tal d'encertar la ruta correctament. Un punt de referència que ens pot servir és l'aixeta que permet treure aigua de la canal entubada. A uns deu metres de l'aixeta, cap a l'esquerra de sa Canaleta, surt el camí de ferradura que ens deixarà a les cases des Bosc. El camí avança per dins un espès alzar, entre rotlles de sitja, i aviat la contrada planera del coll deixa pas a una coma rosta, per on el camí, de ferradura, davalla amb alguns revolts. Al final, camí avall, la via s'eixampla i conflueix amb pistes bastides recentment, usades per a l'extracció forestal. L'arribada a les cases des Bosc es fa per una ampla pista, que s'entreforça, just després de les cases, amb la que davalla del coll de sa Línia o de Mancor, situat entre el puig de Massanella i el puig de n'Ali (1.020 m), per on anava l'antiga via de comunicació entre Lluc i Mancor de la Vall.

Les cases des Bosc no presenten una tipologia constructiva gaire antiga. Mostren la façana amb alçat d'una sola planta, amb portal amb llinda de fusta i dos finestrns, també amb llinda de fusta. Aquestes cases devien servir per arreplegar els diversos treballadors de les variades activitats que permetia el gran alzar de Massanella, especialment les ramaderes, i oferir-los aixopluc.

Des de les cases des Bosc, el camí cap a les cases de Massanella i de Mancor és ample i avança ràpid i sense complicacions. Discorre per la part baixa d'una pregona fondalada que més endavant, a s'Estret, arribarà a les dimensions d'una gola

impressionant. L'ombra de l'espès alzar i de les parets rocoses domina l'ambient. Tot aquest indret, situat un poc després de les cases des Bosc, és conegut amb el nom de s'Arreplegada, ja que, pel corredor estret i allargassat format entre la paret de marge que encara es veu a la dreta i les penyes segades del coster de la muntanya, s'hi arreplegaven els animals de la contrada, especialment ovelles i porcs. A la dreta del camí principal per on transitam, podem observar el final del camí de ferradura que davalla de sa Canaleta fent una difícil zig-zaga, amb agosarats marges de sosteniment. Un poc més endavant, a l'esquerra, es troba una barraca,

Relojería Española S.L.
Fundada en 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA

LONGINES
SWISS WATCHES

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

AL COSMONAUTS CHRONOGRAPH
FORTIS
SWISS WATCHES

SWISS ARMY

EMPORIO ARMANI

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1892

Plaça de Cort, 14
07001 • PALMA DE MALLORCA
Tel. 971 721 563 • 971 724 344
Fax 971 714 369
www.relojeriaespanola.com
respanyola@wmega.es

que és coneguda amb el nom del porxo des Porcs. Després d'una barrera, apareix a la dreta i a certa altura, vora uns polls, el salt de s'Aigua, per on s'estimba, en vertical davallada per les roques tallades a plom, l'aigua de sa Canaleta.

Els cingles vermellosos, esperons de llevant de la serra Mitjana, a la nostra dreta, configuren un interessant paisatge i, juntament amb els estreps occidentals del puig de sa Fita (880 m) i del cingle de sa Tafarra (740 m), a la nostra esquerra, donen lloc a s'Estret. Sovint els espadats es troben ornamentats per domasos d'heura. A s'Estret mateix la ja vella coneguda canaleta travessa el camí soterrada i passa a la nostra esquerra. El torrent des Bosc de Massanella, que prové del coll de sa Línia, que un poc més endavant s'ajuntarà amb el des Corral Fals, i formaran el torrent de Massanella, corre per la dreta del camí, amb el jaç emmarcat per filades de pedres en forma de marge. Quan sortim de s'Estret, dominen el paisatge les marjades i les oliveres. Ens trobam ja al llindar de Can Bajoca, i arribam a les cases després de passar un pujador de fusta vora una barrera.

Les cases de Can Bajoca presenten la façana principal amb alçat de dues plantes, allargada i reformada recentment. El portal forà és de llinda, i apareix vorejat per dos pujadors. Davant la façana, hi ha una carrera emmacada. Les cases disposen d'una tafona. La finca de Can Bajoca ha anat lligada en propietat a la de Massanella, de la qual era un arrendament amb personalitat pròpia.

Des de les cases de Can Bajoca, continuam la ruta per camí ample i planer. Cada vegada més es consolida un paisatge on destaca l'horitzontalitat, amb sementers creuats i, de tant en tant, amb clapers ben composts, anomenats galeres per la seva forma de nau. Els garrovers també hi fan acte de presència,

barrejats amb les oliveres. Camí endavant, a l'esquerra enllaça amb la nostra via el camí de ses Rotes. Alguns centenars de metres després, a la fi arribam a les cases de Massanella, el casal d'una de les possessions més representatives i extenses de la muntanya mallorquina. L'entrada a les cases queda a l'esquerra de la nostra ruta, rere les ruïnes de Son Catlar, antecedent medieval de les cases denominades també Massanella d'Avall.

Des de les cases de Massanella, continuam cap a Mancor, ara sobre camí asfaltat, que aviat desemboca en la carretera de Caimari-Mancor de la Vall. En aquest punt, agafam cap a la dreta de la carretera, per on, amb un quart d'hora d'asfalt, entram en les primeres cases del poble.

Abans d'arribar-hi, deixarem sa Quarterada a la dreta, i passarem pel pla de Turixant, ja a l'entrada de Mancor de la Vall, on acabam l'excursió. A la plaça d'entrada, un petit aqüeducte a manera de monument commemora l'arribada de l'aigua de sa Canaleta al poble, després de l'entubament de 1982.

La canaleta de Massanella

La canaleta de Massanella és una gegantina mostra d'enginyeria popular i un dels elements materials relacionats amb el sistema hidràulic més interessants i admirables de Mallorca. Aquesta allargassada i serpentejant sèquia, bastida amb pedra calcària recollida dels voltants i lligada amb

morter de calç, té una longitud aproximada de vuit quilòmetres i fa un desnivell de gairebé 600 m des del naixement a la font des Prat, a 800 m d'altitud, fins a les cases de Massanella, situades a 210 m.

El mestre d'obres de sa Canaleta fou Montserrat Fontanet (1706-

1762), natural de Son Joan Arnau (Lloret), majoral de Massanella. Les obres començaren cap a l'any 1748, una vegada que el senyor de la possessió de Massanella, Jordi Abrí-Descatlar i Fuster, accedí a dur a terme la proposta de Montserrat Fontanet, que consistia a aprofir-

tar l'aigua de la cabalosa font des Prat per a ús de les cases de Massanella, que n'eren deficitàries. Després de superar serioses dificultats tècniques, l'any 1750 l'aigua de la font des Prat arribava ja a les cases de la finca. Des de l'any 1982 l'aigua de sa Canaleta discorre entubada i enterrada fins al poble de Mancor de la Vall.

La làpida de sa Canaleta i els Catlar, senyors de Massanella

La inscripció que hi ha en la làpida que trobam al peu de sa Canaleta, en ple bosc, commemora la construcció de la canal. N'interpretam el significat d'aquesta manera:

«Dia 15 (idus) de juliol de l'any sant de 1750, per aquest pont d'aigua, el Sr. Jordi Abrí-Descatlar i Fuster, Bossa d'Or del Regne de Mallorca, es preocupa amb el seu esforç i recursos.»

La família Descatlar (des Catlar) eren els senyors de la possessió de Massanella. Durant els segles XIV i XV foren mercaders que prest ascendiren socialment. El 1442, el rei Alfons el Magnànim atorgà l'exclusivitat de la Seca, la fàbrica de moneda mallorquina, amb seu al casal del carrer del Sol de Palma, a Pere Descatlar i de Santacoloma, per a ell i per als seus hereus. Aquesta dedicació suposava gaudir del títol de senyor de la Bossa d'Or, com ens esmenta la inscripció de la làpida, referida al constructor de sa Canaleta, que fou el IX senyor de la Bossa d'Or.

llum i gas
amb més energia que mai

E gesa endesa

FONO
902 500 902
GESA

AVARIES: 902 534 902

De com obrir llibres amb les dents i altres plaers

BIFI MESQUIDA

Estic tapat de llibres que m'agraden per tots els cantons, però us en parlaré de quatre

Estic tapat de llibres que m'agraden per tots els cantons. Cop en sec us en recomanaré quatre que tenc entre mans i un que vaig presentar el passat gener. *Memòries literàries* (Biblioteca Marian Aguiló, Publicacions de l'Abadia de Montserrat & UIB) de Llorenç Moyà Gilabert de la Portella és una petita joia en què aquest poeta finíssim de Binissalem ens conta en dues parts els fets més essencials de la seva vida. Des del seu naixement el 1916 fins a l'any 1944 podem recórrer les fites infantils amb una visió binissalemera conjugada amb les primeres lectures, els primers textos, les primeres coneixences literàries (Maria Antònia Salvà, que el va estimular molt; Miquel Ferrà, que reconegué el seu fustam poètic; Miquel Dolç; Guillem Colom, i Llorenç Riber, amb el qual discutí a les totes, etc.). Entre 1944 i 1956 fa un dietari en el qual reflecteix des de la gent que com a eix fins als actes literaris que formen el seu món. Hi surten Miquel Batllori, Carles Riba, etc. Un poema autobiogràfic, dos contes, una estada a Barcelona contada per Miquel Dolç són alguns dels sucosos apèndixs. L'únic retret que li faig és que té gust de poc. D'un poeta estimat,

Albert Roig, llegesc a escarada *I pelava la taronja amb les dents* (Llibres a l'Abast, Edicions 62), una magnífica escriptura del viatge de lectures d'aquest tortosí que converteix la prosa en una festassa de contarelles a partir dels seus poetes estimats: W. B. Yeats, Carles Riba, Joan Vinyoli, Sylvia Plath, Rubem Fonseca i Andreu Vidal, entre d'altres. No és ni un assaig, ni una anàlisi crítica, sinó alguna cosa d'apassionant en què el temes de l'obra de Roig –el sexe, l'estètica, el desig, Brasil, Grècia, Mallorca, la poesia i la mort– s'entrunyellen en garlades verbals plenes d'altres tensions, de sorpreses, de provocacions i de sentits. I per als amadors dels diccionaris: *No et confonguis!* (Editorial Empúries) de David Paloma i Albert Rico. Un llibre que ens aclarirà molts de mots que es confonen, ens ajudarà a reconèixer-los, a no equivocar-nos i també a poder jugar amb les paraules i aprendre un fotimer: què separa un caníbal d'un antropòfag, un canó d'un canyó, un pamflet d'un fullet, la displicència del menyspreu, l'epidèmia de la pandèmia, l'espessor del gruix, la gerra del gerro, l'error de l'errata, etc. Divertir-se aprenent.

Quan conversar és aprendre

Puc assegurar que *Els alens del verb. Converses amb escriptors* (Hiperbòlic, col·lecció El Sostre Pla) de **Pere Antoni Pons** és un llibre d'entrevistes que es llegeix amb l'engrescament i la passió d'una novel·la d'aventures. Aventures i desventures de vint-i-cinc treballadors del verb és el viatge gustós que ens ofereix aquest jove poeta i periodista nat a Campanet l'any 1980. El vaig conèixer quan just havia fet els vint anys i acabava de publicar un poemari titulat *El verí dels àngels*, que em va impactar perquè anunciava, amb uns versos sorprenents de metàfores esplendoroses i amb una feina feta a consciència, una veu potent que cercava un territori propi on dir-se a les totes. *El fibló i la festa* (2003), el seu segon poemari, confirmava les expectatives i mostrava que l'esforçada feina de mossatge del vers seguia amb renovellat treball. L'entusiasme cap a la literatura ha estat el motor d'aquests vint-i-cinc retrats d'escriptors catalans i castellans que formen el seu personal cànon. En la breu introducció ho diu ben clar: «Aquestes entrevistes són el resultat d'una devoció. O de dues, les quals, tanmateix, jo no puc (ni vull) entendre per separat: la devoció per la literatura i la devoció per la vida. [...] I l'única teoria de la devoció és el fervor.» Pere Antoni té una lucidesa que il·lumina amb una claredat rigorosa les preguntes que planteja amb el discerniment d'un lector apassionat que sap la poca importància social de la literatura, la manca de lectors i el desprestigi popular dels escriptors. Per això quan interroga cada escriptor ens temem que coneix a fons la seva obra, que l'ha llegida –i rellegida– i que sap extreure de cada autor unes informacions sàvies i unes opinions contundents que ens eixamplen les seves coordenades personals i ens descobreixen aspectes inconeguts, indits de la seva feina. I no és solament la pròpia obra de cada autor que es veu connotada i postil·lada, sinó que Pere Antoni fa que l'escriptor ens mostri la seva escala de valors, les solucions als problemes literaris, les crítiques a l'estat actual de la societat, les esperances, els delits, els pessimis-

mes... El polèmic **Sebastià Alzamora** inaugura el llibre i des d'un bell començament comprovam que l'entrevistador Pons suca el personatge perquè doni una versió potent dels perquè de la seva obra i de les lluites literàries que escenifica: «En art i literatura convenen les ambicions totalitzadores, convé l'agressivitat, convé la insolidaritat, convé el menyspreu per allò que és feble, perquè és l'única manera que les obres s'enrobusteixin.» **Félix de Azúa** també queda ben retratat en el seu talant irònic, provocador i una mica cregut: «L'literat és aquell que té el llenguatge com a última o exclusiva finalitat. **Javier Cercas**, per exemple, o d'altres escriptors que rondan la quarantena són molt bons però ja no són literats...» **Xavier Bru de Sala** apareix amb tot el seu furor crític, iconoclasta, predicador, exaltat: «Un creador que tingui una quilla profunda, automàticament evitarà les aigües de dos centímetres de profunditat, que són la major part de les aigües de la cultura del nostre temps.» **Enric Cassasses** ix rebel i oral: «No s'ha institucionalitzat la revolta, sinó els pantalons de la revolta.» **Josep M. Castellet**, **Pere Gimferrer**, **José Carlos Llop**, **Juan Marsé**, **Joaquim Molas**, **Jesús Moncada**, **Quim Monzó**, **Josep Palau i Fabre**, **Baltasar Porcel**, **Cristóbal Serra**, **Ferran Torrent**, **Manuel Vázquez Montalbán**, **Enrique Vila-Matas** i aquest cronista són la resta d'escriptors entrevistats. Un tercet i tres duets tanquen la respiració verbal. Són diàlegs eufòrics i complexos sobre temes literaris de tota casta. **Alzamora**, **Bofill** i **Forcano**, tres *Imparables*, ens expliquen el naixement del grup, les seves lluites i les seves propostes. **Espinàs** i **Porcel** discuteixen sobre el periodisme i la literatura en primera persona. **Guillamon** i **Pla** i **Arxé** fan voltes i revolts a la primor de crítica en la literatura catalana, i, finalment, dos savis, **Llovet** i **Cruz** discerneixen i ens fan veure les claredats i les ombres del panorama de les humanitats (i la seva absència) a l'escola, la universitat i la societat. Un llibre que t'ensenya amb gust. Gràcies, Pere Antoni!

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

Tendències

cinefàgia

Les Balears veuen cine, però no van al cine

MATÍAS VALLÉS

No tothom és conscient que el cost de l'entrada a una sala cinematogràfica és més elevat a les Balears que als Estats Units. No fa falta recórrer a la comparació de poders adquisitius per concloure que, amb aquest preu, s'hauria d'oferir al client un producte i una atenció molt acurats. Alguna d'aquestes variables falla quan el nombre d'espectadors es troba estancat amb tendència a la baixa, a prop dels tres milions i mig de visites anuals. A pesar de la crisi —en economia, tot el que no és creixement sona a catàstrofe—, deu mil persones s'acosten diàriament al centenar llarg de pantalles que hi ha en el mapa de les Balears. També quant al nombre de sales ens trobam amb

sorpreses majúscules. L'obertura del complex AMC va suposar que el nombre de locals d'exhibició botàs el 2002 de 79 a 97, amb un augment capicua i pròxim al 25 per cent. Dit d'una altra forma, va florir una nova cambra fosca per cada quatre de les preexistents. Això no obstant, els mallorquins preferim no donar-nos-en per assabentats, i vàrem respondre a aquesta epifania amb la pitjor assistència del mil·lenni.

Als qui consideram que el cine és una indústria, evidència que ens enfronta perennement amb els pasolinis, ens encanten els jocs malabars amb les xifres annexes a aquesta activitat. Cedim generosament les observacions sobre la importància del clarobscur en el fet que el cine d'Almodóvar sigui insuportable. Nosaltres preferim elucubrar sobre les derivacions per a la cohesió social que la mitjana d'assistència a les sales sigui de quatre visites per mallorquí i any. Si en descomptam els molt menors d'edat i els teleaddictes, resulta que els residents en condició d'acudir a la taquilla exerceixen aquest dret una vegada al mes. La pèrdua de pes és vident.

Com és costum, els artistes es consideren immunes a les derivacions econòmiques del seu treball —no importa que les conversacions dels més radicals, vegeu Thomas Bernhard, traspuïn sentiments pecuniaris. La fragmentació infinita de les audiències no serà necessària-

IL·LUSTRACIONS: Andreu Terrades, Unifruit bananas, 1982.

ment un avantatge per als creadors cinematogràfics. Tothom avui té dret a ser un periodista/literat, gràcies a la proliferació de *blogs*. Això no obstant, la multiplicació no ha afavorit la qualitat del producte escriptura. Igual passarà amb les imatges, si no passa ja.

El cine disposa a més d'un avantatge de sortida que deixaria estupefacte Adam Smith. El producte acabat de sortir del forn s'ofereix en exclusiva a la sala fosca, per molt que sigui l'àmbit més inhòspit per ser rebut públicament. Quan s'elimini aquesta constricció dictatorial i aliena a les lleis del lliure mercat, que reprimeix el llançament en DVD i les projeccions televisives, no és difícil preveure una situació de sentsentit per a l'experiència comunitària que millor defineix el segle xx. No oblidem que el futbol, l'única que pot competir en intensitat, només emociona vertaderament la meitat de la humanitat amb els cromosomes xy. Quanta gent va al cine per l'experiència en si mateixa, i no perquè és l'única manera de gaudir instantàniament d'un producte l'ús del qual li ha estat promogut fins a l'exasperació des de diversos canals? En aquest sentit, ens veim obligats a recordar que la meitat dels doblers invertits en una pel·lícula es destina a la promoció. És un bell toc de realitat per als pasolinis. Això no obstant, cap dels rebels o *indies* faria fàstics al fet de disposar d'aquesta quantitat per aconseguir una millor difusió de les seves creacions.

En la nostra supèrbia de viure en el més exagerat dels temps, oblidam que el cim en l'assistència als cines es va coronar fa dècades. Avui és molt més fàcil emocionar-se amb la ruptura matrimonial de Brad Pitt i Jennifer Anniston, sens dubte el trauma més important que ens ha sacsats al llarg d'aquest segle, que recordar-ne les cinc darreres pel·lícules. Posem-ho un poc més

fàcil, les tres darreres.

Assajau aquest test amb els vostres veïns, quedau-vos perplex amb el resultat i preguntau-vos després en què consisteix exactament la celebritat.

Sense necessitat d'alarmar-se davant la sobreprotecció del cin perquè no sigui devorada per la televisió, també és procedent estranyar-se per la seva naturalesa creixent de derivat. Si Spiderman no ven prou entrades, almenys comercialitzarà una xifra suficient de ninots i videojocs. Un empresari local comentava vanitós que «aquesta és la meua sala més rendible», i estava recolzat en la barra del bar del seu establiment. Recordem que un refresc val la meitat d'una entrada. Ara bé, sempre que un exquisit es negui a esquitxar de crispetes la contemplació d'una pel·lícula, convindrà advertir-li que aquest consum addicional repercuteix a sostenir el cine iranià subtitulat.

La poesia no produeix un duro, per la qual cosa es tracta d'un art pur. Atribuir aquesta qualificació a les manifestacions plàstiques és un prodigi de cinisme. Per exemple, es fa curiós l'èmfasi en plantejaments estètics quan, només a Mallorca, un complex o multiplex factura al voltant dels mil milions de pessetes anuals, i a Palma en tenim dos en aquesta categoria: AMC i Ocimax. Oblidam conscientment la segona incògnita de l'equació de l'assistència i els ingressos, la que es refereix a la qualitat de les pel·lícules estrenades –*Shrek 2*, *Troya* o *Mar adentro*, en el darrer exercici. La confecció de la cartellera no depèn dels empresaris mallorquins, que es limiten a canalitzar les exigències de la distribució. En aquestes coordenades, la fidelització és fonamental, si ens disculpau la utilització d'aquest terme. És curiós que els

professionals subestimem la sensació de benestar, encara que després la exigeixin quan es transformen en clients. La pregunta següent és inevitable per encertar en el diagnòstic. Fan prou els empresaris cinematogràfics? L'audiència d'una determinada edat veurà pel·lícules en un garatge sempre que gaudeixin de l'oportunitat d'abandonar temporalment la llar. Tanmateix, el mateix raonament no és vàlid per a una proporció creixent de la burgesia, seduïda pels artificis del *home cinema*. Per exemple, la gent que no va al cine ignora que a les sales pot fer molt de fred. En el seu moment, la temperatura va ser un atractiu per refugiar-s'hi. Ara, els establiments situats en els entorns més freds prescindeixen de la calefacció. Pagar més de sis euros per veure una pel·lícula amb l'abric posat és una proposta coratjosa, per utilitzar un adjectiu car als anglesos. El manteniment del nostre vici exigeix una fe excessiva. Això no obstant, i a pesar del bombardeig promocional, la sala fosca continua essent el lloc on resulta més fàcil trobar-nos. I no ocultam una felicitat instintiva, sempre que es tracti d'assistir al Rívoli, o a la sala dos del Metropolitan. D'altra banda, ploram encara la desaparició de la macropantalla central de l'Augusta, encara que hàgim guanyat en comoditat amb les noves butaques.

El cartell: la mirada més directa de l'art

CRISTINA ROS

El cartell, com un dels instruments més efectius de la publicitat, ha tingut i té moments certament gloriosos encara ara.

El cartell, com un dels instruments més efectius de la publicitat, ha tingut i té moments certament gloriosos encara ara. Un cop d'ull al carrer i el cartell ha de ser un espectacle en si mateix, concís, atractiu, comunicatiu, és o ha de ser per força aquell missatge que capta amb un impacte la nostra mirada. Eina de comunicació massiva, això per ventura més en aquell temps sense mitjans d'abast global, el cartell gaudeix d'una història esplèndida, que especialment es pot contar a través dels felïços

encontres entre l'art i el disseny gràfic. Aquests dies, a la planta noble del Casal Solleric, hi tenim precisament recollida bona part de la història d'aquests venturosos moments del cartell. És l'exposició «Mestres de l'Art al Cartell», que l'entitat d'estalvis CAM ha organitzat a partir dels riquíssims fons de la col·lecció de José Luis Rupérez, que ha viatjat arreu del món per aconseguir els millors i més significatius «cartells d'artista», segons denominació d'Eduardo Arroyo (gran cartellista, per cert) en el catàleg.

Així, la mostra té un recorregut molt ampli pel que fa als grans artistes que han treballat aquesta eina de la comunicació; pel que fa a les èpoques, als moviments artístics representats, i també pel que fa als nombrosos països dels quals són originaris. Ho paga fer un parèntesi per dir que l'exposició s'acompanya d'un catàleg amb una anàlisi profunda i molt rigorosa de José Piqueras Moreno, de les successives etapes, dels noms i dels estils. L'estudiós divideix la història del cartell en quatre grans etapes: de l'edat d'or del cartell (final del segle XIX) a la Primera Guerra Mundial; el període entre les dues grans guerres, del 1918 al 1945, una etapa que Piqueras defineix com la de l'impuls de la modernitat; la del canvi de generacions, de concepcions, que ubica entre 1945 i 1968, i, finalment, d'aquest any fins a l'actualitat amb «les derives» més recents. És clar que aquesta relació no diu res si no va acompanyada dels noms i els exercicis de creació d'imatge i de transmissió del missatge que hi ha darrere cadascun dels cartells que s'exposen.

IL·LUSTRACIONS: Maestros del arte del cartel, C.A.M., 2004.

Relacionats amb una publicitat incipient dels productes industrials, destinats a un consum que encara no era massiu, i especialment relacionats amb els licors i els perfums; amb la publicitat dels grans esdeveniments esportius, de les òperes, dels ballets, de les commemoracions més diverses, del naixement d'alguns periòdics i revistes; amb la propaganda política o de les exposicions artístiques entre final del segle XIX i principi del XX, l'anomenada època d'or del cartell ve il·lustrada pels treballs del gran Toulouse-Lautrec i els seus inoblidables cabarets, de Puvis de Chavannes en el centenari de la litografia, de Bonnard, de Ramon Casas i el seu Anís del Mono, de Joan Llimona per a la V Exposició Internacional d'Art de Barcelona, de Miguel Utrillo en publicitar les *Oracions* de Santiago Rusiñol, de Malevitch i el «Lubok patriòtic», la crida a l'exèrcit nord-americà de James Montgomery Flagg o un cartell expressionista i reivindicatiu de Kokoschka, entre molts d'altres. Les avantguardes entre les dues grans guerres marquen el període esplèndid que va de les millors expressions de l'*art déco* a l'allau de moviments de les avantguardes històriques: el cubisme, la Bauhaus, el constructivisme rus, el dadà, els inicis de l'abstracció, etc. Són exercicis memorables del *déco* els que va fer Brunelleschi per al Palais de la Nouveauté (Fira de Moda i Mobiliari de París, 1923) o una opereta il·lustrada per Erté. Més enllà, els ressons avantguardistes amb el futurisme de Cassandre o de Jean Renau, un cert cubisme de Munetsugu Satomi o de Vázquez Díaz, la potència expressiva de George Grosz quan publicità Manhattan, l'avantguardisme i la lluita política d'El Lissitzky o de Moor, les curses de braus de Roberto Domingo, el cartell naturalista d'Erwin Hubert per a les coves d'Artà, la ciutat de Salamanca vista per

Bartolozzi, la reivindicació de l'11 de setembre de Clavé, el triomfalisme americà de Charles Coiner o la crítica a Hitler de Milton Caniff i a la brutalitat nazi de Shahn, són només alguns dels cartells que es conserven en la memòria col·lectiva com a fites històriques.

Però per ventura l'època en què amb més freqüència se sol·licità la col·laboració d'artistes per a l'elaboració de cartells publicitaris fou en els anys que van del 1945 al 1968, just abans de la passió per les noves tecnologies i el disseny gràfic. Són els anys en què trobam les abstraccions de Kandinsky, el fauvisme de Matisse quan dóna a conèixer la Costa Brava francesa, el Planetarium de Dufy, el Saló de Tardor de París signat per l'exquisit Braque, el cartell «Art i Solidaritat» de Léger, els coloms de la pau de Picasso, el contun-

Tendències

de la Humanitat de Sonia Delaunay, al nom de Mallorca i l'exposició de la Llonja de Miró, a Dubuffet, a l'olimpíada de Munic del 72 sintetitzada per Albers i també per Wesselmann, al Théâtre du Soleil de Calder, al dimoni de De Kooning, a *La Traviata* de la mà de Marino Marini, o, ja avançant en el temps, en una setmana de mímica de Joan Brossa, a l'exposició antiimperialista de Guinovart, al cinema cubà de Matta, a la convenció democràtica d'Stella, a la Copa del Món de Futbol de Saura, a un festival de Jazz d'Alechinsky, al «Free South Africa» de Keith Haring, al cartell d'Amnistia Internacional de Chillida, al «9 d'octubre» del 1986 d'Alfaro, a algun exemple de la mestria d'Arroyo, a l'exposició de Barceló al MACBA per Miquel Barceló

dent i racional exercici compositiu de Le Corbusier per al Museu Nacional d'Art Modern de París, les visions oníriques de Chagall sobre l'òpera de París o sobre el sol de Niça, o els cartells de Max Ernst, Man Ray, Magritte, Feito, Fontana, Vela Zanetti, Buffet, Calder, Rauschenberg, Jasper Johns, i el pop de Lichtenstein, Warhol, Indiana, Peter Max, Milton Glaser, i l'inoblidable perfil de Dylan, o també el rostre de John Lennon d'Avedon. A una no se li passa pel cap una llista més llarga i de més gruix

que la que reuneix aquí artistes i publicitat.

Les darreres tres dècades del segle xx estan marcades per la revolució tecnològica i, amb aquesta, un cert decaïment dels cartells d'artista. Tanmateix, el cartell es converteix sovint en una fotografia o, si més no, en un exercici acurat de disseny gràfic i de composició feta des d'una realitat virtual. Poques vegades la mà de l'artista hi queda reflectida. I així i tot, la trobam en els primers moments d'aquest període en els de Dalí, a la Festa

mateix, a les Festes de la Mercè del 2002 de Tàpies o, per acabar, al llaç de dol d'Óscar Mariné per a l'11 de març de 2004.

Amb tot, una col·lecció de les més riques i més completes del món en la reunió de cartells d'artista. Una mostra que també ens fa qüestionar el futur d'aquest art al cartell o, per ventura, només es tracta de pensar que se l'haurà de mirar d'una altra manera, des de la seguretat que darrere l'exercici d'una màquina hi ha també el treball d'una persona i, a vegades, també d'un artista.

Parla
amb
llibertat

Dóna corda al català

Perquè només tu decideixes com expressar-te. Perquè hi tens dret.
Perquè és important que parlis amb llibertat quan vulguis i on vulguis.
Dóna corda al català i a la teva paraula.

**Generalitat
de Catalunya**

Infomallorca.net

Consell de
Mallorca

